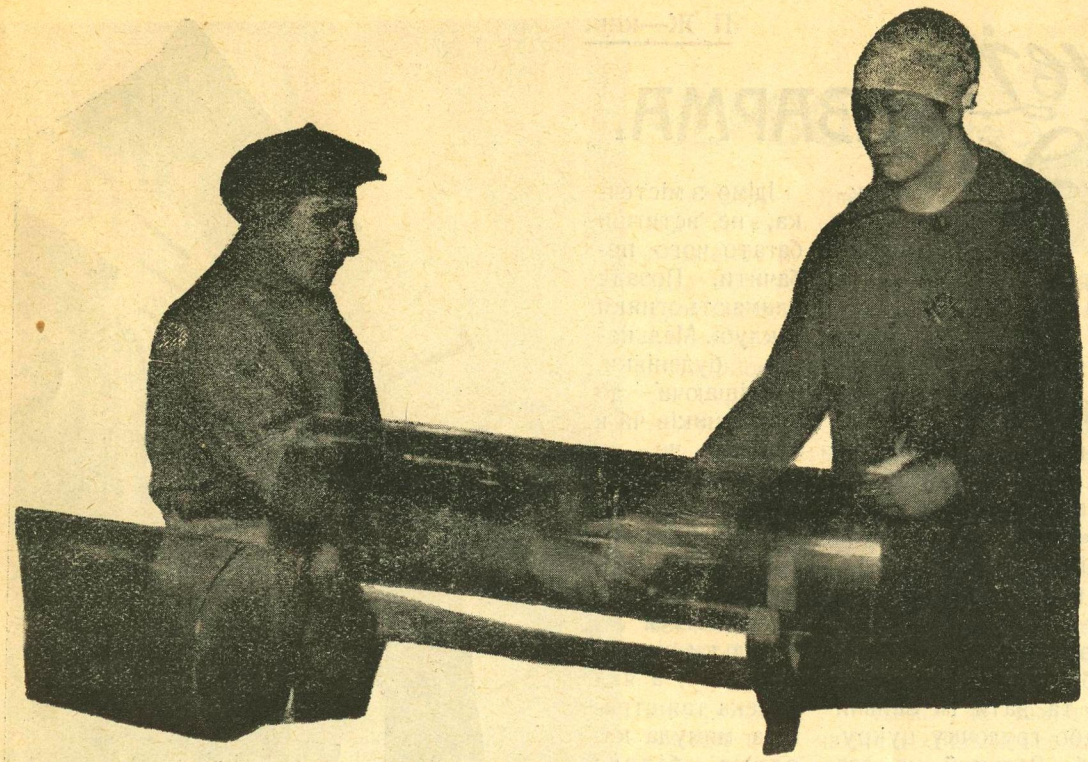

Ріжуть „халяву“ — колбу.

У ГУТНИКІВ.

(Державна гута „Пролетар“).

Багато років вогнем пашили печі „Левенгірської“ гути. Жовтогарячі топільні розпеченими язиками облизували тисячі «колб», викидали плескуваті шкляні карти.

Пекельно-шкварка паша, не

вала безувагу рівні плескуваті, тонкі т прозорчасті карти-шибки.

Гуркотів завод, не вгаваючи сичала во ниста лава, безперестання глимаючи вел чезним розпеченим язиком шкляну масу- селам та містам, заводам, фабрикам, пал цам та халупам стаючи в великій послу

Аж ось вибухла громадянська війн заворушила цілий світ, пірвала мільйо людей до иншого, турботно-бентежно та радісного життя... А завод замов Погасли печі, спустіли цехи, порозходили робітники. Не вистачило сировини, зник паливо.

І так усе до 1921 року.

Помалу почала налагоджуватись робот

Під час організації трестів народив хемвугіль і взяв гуту під свою охорон

Перш почали робити звичайну шибу, потім помалу заводити ріжні поліпшен і тепер уже досягли надзвичайної ква фікації в роботі.

— Завод виробляє фотографичні не тиви.

У цій справі досягнення завод має спра надзвичайні.

— Фотографичні негативи виробляють дуже добрі, не згірш закордонних. Що до головної роботи, завод розвинув її до найвищої міри, виробляючи шкло такої добротности, як і колишніх років.

Видувачі.

Як що в шахтах величезну ролю в виробництві грає заб щик, то на гуті головна функція належить видувачам.

Із вогняної печі особливою руркою захоплює виду шкляну топлину, нагортає її на цю рурку і, надзвичайно хут вирівнюючи топлину на взір кулі, бере рурку в рота.

Отут-о й починається найголовніший процес — видуван «халяви» — шкляної колби.

Треба мати дужі груди, могутнє дихання, щоб присилуво важку топлину перетворитися в тонке прозорчасте шкло.

Тяжка це праця! Підчас

У ГУТНИКІВ.

(Державна гута „Пролетар“).

Багато років вогнем пашили печі „Левенгірської“ гути. Жовтогарячі топільні розпеченими язиками облизували тисячі «колб», викидали плескуваті шкляні карти.

Пекельно-шкварка паща, не мов би пожував ши пожужмаший лосняк (слюду), випльовуючи топлину на взір кулі, бере рурку в рота.

Отут-о й починається найголовніший процес — видування «халяви» — шкляної колби.

Треба мати дужі груди, могутнє дихання, щоб присилувати важку топлину перетворитися в тонке прозорчасте шкло.

Тяжка це праця! Підчас видування з шкла виходить вугляний ангидрид--газ, дуже шкідливий для організму. Більшість видувачів нездужують на розширення легенів.

Зранку видувач починає свою працю і за шість годин, облитий червоним відсвітом печі, своїм диханням надає потрібну форму важкій шкляній топлині.

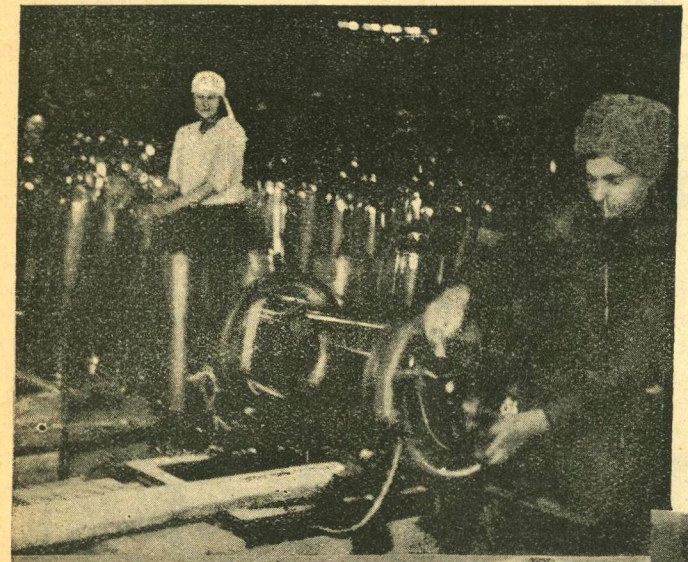

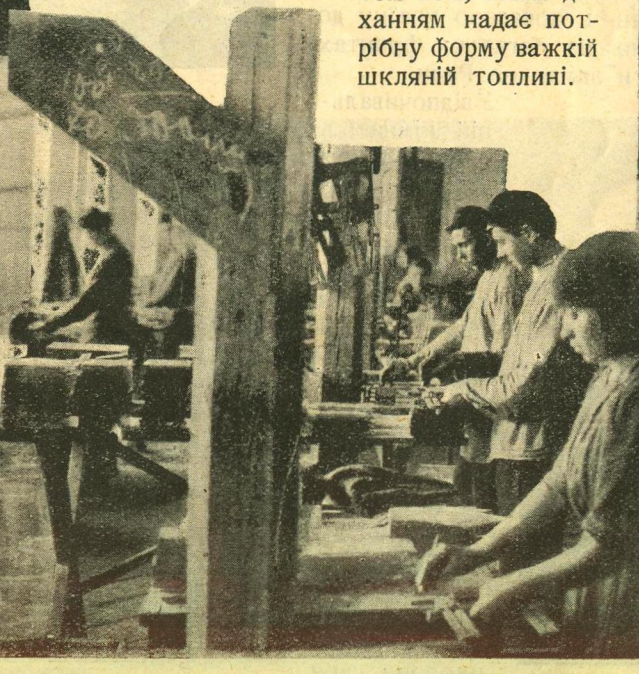

Зверху—механична різка колб. Склад „халяв“. Фотографичний відділ. Видувач.

— Фотографичні негативи виробляють дуже добрі, не згірш закордонних. Що до головної роботи, завод розвинув її до найвищої міри, виробляючи шкло такої добротности, як і колишніх років.

Видувачі.

Як що в шахтах величезну ролю в виробництві грає забійщик, то на гуті головна функція належить видувачам.

Із вогняної печі особливою руркою захоплює видувач шкляну топлину, нагортає її на цю рурку і, надзвичайно хутко вирівнюючи топлину на взір кулі, бере рурку в рота.

Отут-о й починається найголовніший процес — видування «халяви» — шкляної колби.

Треба мати дужі груди, могутнє дихання, щоб присилувати важку топлину перетворитися в тонке прозорчасте шкло.

Тяжка це праця! Підчас видування з шкла виходить вугляний ангидрид--газ, дуже шкідливий для організму. Більшість видувачів нездужують на розширення легенів.

Зранку видувач починає свою працю і за шість годин, облитий червоним відсвітом печі, своїм диханням надає потрібну форму важкій шкляній топлині.

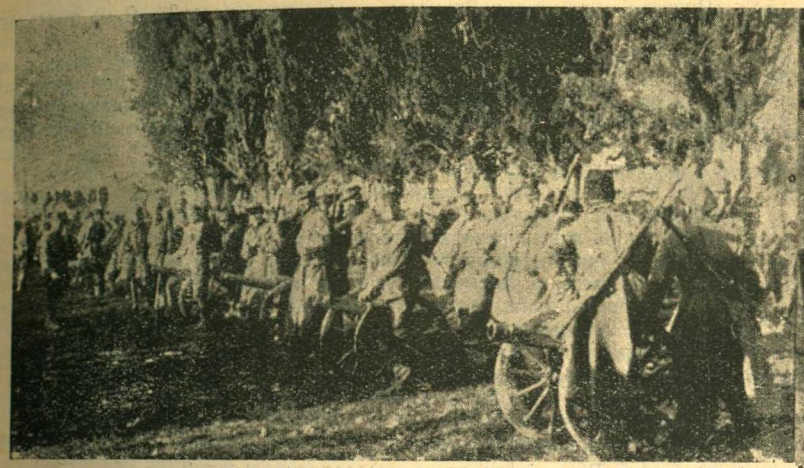

Гірські гармати загону врангелівців, що помагали Ахмед-Зогові в боротьбі з албанським урядом Фан-Нолі. Група врангелівців (праворуч).

Кахівка.

I.

Головний командувач був дуже лихий. Його тільки що з балу викликали до штабу. На фронті йшов генеральний бій, що мав вирішити хід всієї кампанії. Операцію було уважно обмірковано, підготовано, розвивалася вона успішно, коли раптом перебій. З головного участку фронту надходили злі вістки.

«Прокляття... Все зірвали», процідив скрізь зуби Врангель.

Він підійшов до вікна, нервово смикнув штору. Там ген далеко на маяку мигтів одинокий вогник, у Кілен-бухті блимали жовті плями від вогнів, що ще не згасли на кораблях. На рейді диміли велетні дредновти під французьким прапором, оточені своїми постійними товаришами: миноносцями та канонерками. І там все ще було спокійно, панував сон, лишень катери, що снували навкруги, порушували величний спокій сірих велетнів, сонне місто все ще куняло, і тільки патрулі брязчали зброєю, порушували спокій тихого ранку.

Головком бачив, як прокидається природа, дивився на спокійне море та ласкаве соняшне проміння, та хотів опанувати собою. «Доповідайте, Володимире Семеновичу», мов одрубав він начальникові штабу Шатілову.

«Червоні кинули нові сили кінноти та дуже тіснять правий фланг 2-ої армії. Після трьох атак Нікополь узято. У районі Кахівки за даними розвідки червоні надзвичайно поспішають збільшити свою силу. Спостерігається збільшене скупчення військ. Очевидячки, червоні готують контрудар».

Головком угаз відвернувся від вікна.

Шатілов шукав нагоди, як би розпочати розмову, та вказати, що отака-о операція дуже вже ризикована. Такий самий план операції він же —Шатілов своєчасно розробив та подав головкому... Але тепер, у теперішніх умовах він вважав його за божевілля.

Але головком його попередив:

„Володимире Семеновичу, ви зараз же дасте відповідні накази. На світанку Вітковський повинен розпочати намічену операцію. Я дуже стомлений, проїдуся до Ялти, провітрюся... Доки що бажаю вам успіху", і він простяг Шатілову руку. Шатілов поштиво стиснув руку головкома, ні словечка не сказавши.

За півгодини „правитель Юга России" ніжно загортав у горностай мармурові плечі тендитної Неллі. Посадив її в машину та закрив штори.

Авто тихенько рушило та пішло швидко по шосе.

На пристойному віддаленні йшла друга машина з офіцерами гвардійської сотні, що увесь час вірно доглядали правителя.

II.

Генерал Науменко неуважно читав наказ головкома та немов би й не вірив, що це таки справжній наказ. Він останніми силами стримував навалу червоних. Надзвичайні зусилля та багато жертв витратив він, щоб оборонити головні опорні пункти. Кілька разів здавалося, що ось-ось, і фронт почне відходити під наступом червоних, почнеться паніка і військо опиниться в Дніпрі...

Головний командувач був дуже лихий. Його тільки що з балу викликали до штабу. На фронті йшов генеральний бій, що мав вирішити хід всієї кампанії. Операцію було уважно обмірковано, підготовано, розвивалася вона успішно, коли раптом перебій. З головного участку фронту надходили злі вістки.

«Прокляття... Все зірвали», процідив скрізь зуби Врангель.

Він підійшов до вікна, нервово смикнув штору. Там ген далеко на маяку мигтів одинокий вогник, у Кілен-бухті блимали жовті плями від вогнів, що ще не згасли на кораблях. На рейді диміли велетні дредновти під французьким прапором, оточені своїми постійними товаришами: миноносцями та канонерками. І там все ще було спокійно, панував сон, лишень катери, що снували навкруги, порушували величний спокій сірих велетнів, сонне місто все ще куняло, і тільки патрулі брязчали зброєю, порушували спокій тихого ранку.

Головком бачив, як прокидається природа, дивився на спокійне море та ласкаве соняшне проміння, та хотів опанувати собою. «Доповідайте, Володимире Семеновичу», мов одрубав він начальникові штабу Шатілову.

«Червоні кинули нові сили кінноти та дуже тіснять правий фланг 2-ої армії. Після трьох атак Нікополь узято. У районі Кахівки за даними розвідки червоні надзвичайно поспішають збільшити свою силу. Спостерігається збільшене скупчення військ. Очевидячки, червоні готують контрудар».

Головком ураз відвернувся від вікна.

«Як на Правобережжі?»—неуважно запитав він.

«Червоні тіснять наш правий фланг. Очевидячки, мають намір відрізати від перевозів нашу групу військ. У бою забито генерала Бабієва. Командування кінною групою прийняв генерал Науменко.

Він вважає становище»...

„А Нікополь?"—перебив Врангель.

Шатілов глянув пронизливо на головкома та продовжував — тільки трохи помітно було по голосу, що він роздратований:

„Петро Миколаєвичу, я вже доповідав, що Нікополь після трьох атак узяли червоні. Наше військо обороняє підход до перевозів. Червоні кинули нові великі сили кінноти...

Генерал Науменко вважає, що становище дуже тяжке".

Врангель швидко повернувся, швидко підійшов до столу та став в одній з своїх улюблених поз. Поклавши ліву руку на ефес золотої шаблі, що її тільки вчора йому подарували французи, він пальцем лівої руки нервово барабанив об стіл.

Шатілов на досвіді знав, що тепер головком напружує мозок, думає та ось зараз ухвалить якийсь ефектний присуд. Можливо не такий розумний та потрібний, але ж неодмінно ефектний.

Шатілов стояв мовчки та ждав. Його обличчя—завжди однакова маска вимуштрованого генштабиста ані однісеньким рухом не говорила про те, що він саме зараз думає про свого головкома.

Час минав.

Дзеркальне шкло відбивало соняшне проміння, воно весело грало на катерининських шпалерах та паркеті.

Головком насупив брови та заговорив:

„Генералові Вітковському зараз же штурмувати Кахівку в лоб. Передайте йому всі технічні засоби. Правобережній групі негайно перейти у рішучий наступ, ударити в тил Кахівській групі червоних, розгромити її.

Завдання: знищити Кахівку, захопити Лівобережжя та вийти до моря. Остаточна мета операції: захопити Одесу та Херсон. На північ від Олександрівська зробити відповідні демонстрації".

Головком, задоволений собою, важко сів у крісло та через хвилину додав: „генералові Вітковському вкажіть, що за наслідки операції він відповідає головою... Кахівка повинна бути знищена!" Шатілов ждав всього. Але отака не обгрунтована рішучість головкома його намить надзвичайно здивувала. Зарватися до Херсону та Одеси, коли військо не може вдержати шматка Правобережжя, забраного біля Хортиці—це вже занадто...

отака-о операція дуже вже ризикована. Такий самий план операції він же —Шатілов своєчасно розробив та подав головкому... Але тепер, у теперішніх умовах він вважав його за божевілля.

Але головком його попередив:

„Володимире Семеновичу, ви зараз же дасте відповідні накази. На світанку Вітковський повинен розпочати намічену операцію. Я дуже стомлений, проїдуся до Ялти, провітрюся... Доки що бажаю вам успіху", і він простяг Шатілову руку. Шатілов поштиво стиснув руку головкома, ні словечка не сказавши..

За півгодини „правитель Юга России" ніжно загортав у горностай мармурові плечі тендитної Неллі. Посадив її в машину та закрив штори.

Авто тихенько рушило та пішло швидко по шосе.

На пристойному віддаленні йшла друга машина з офіцерами гвардійської сотні, що увесь час вірно доглядали правителя.

II.

Генерал Науменко неуважно читав наказ головкома та немов би й не вірив, що це таки справжній наказ. Він останніми силами стримував навалу червоних. Надзвичайні зусилля та багато жертв витратив він, щоб оборонити головні опорні пункти. Кілька разів здавалося, що ось-ось, і фронт почне відходити під наступом червоних, почнеться паніка, і військо опиниться в Дніпрі... Вдачними маневрами йому пощастило відбити наступ, знайти порятунок... Але чи на довго? Настрій у війську—так вплинули невдачі—гіршав щогодини.

Науменко викликав Шатілова до прямого дроту. „Володимире Семеновичу, я-зле розумію останню директиву головкому. Наказа не можна виконати. Становище трагічне. Ледве—ледве держимося".

„Наказ повинно виконати!" перебив його Шатілов,—„я перебалакаю з генералом Драценком, дбатиму, щоб подати вам підтримку". „Володимире Семеновичу, я ледве-ледве стримую червоних. Я боюся, що катастрофа надійде раніше, аніж ви дасте допомогу".

Румунський мін. закспрaв—Дука та болгарський прем'єр—Цанков час „побачення" (для натиску на комуністів) в Букарешті.

Шатілов сам про себе згоджувався із думками Науменковими. Він добре знав, що при таких обставинах наказу не можна виконати. Але він же добре знав, що головкома не переконаєш в цьому та треба було знайти вихід.

„Не забувайте, що ми зараз же разпочинаємо рух на північ, і цим ми створюємо погрозу флангу червоних. На світанку генерал Вітковський групою розпочне штурм Кахівки. Це значно полегшить завдання, відтягне увагу та частину сил червоних від вашого участку. Погодженими ударами завдання буде виконано".

Науменко, читаючи відповідь Шатілова, остаточно отетерів...

У душі він нарікав на штаб, на Шатілова та на всіх тих, хто в ставці не вважаючи на те, що діється на фронті, складають фантастичні плани.

„Я все-таки прохаю зробити доповідь про становище на фронті", намагався Науменко.

„Добре, я перекажу про нашу розмову головкому, і вам дадуть відповідь".

Відходячи від апарату, Шатілов викликав старшого ад'ютанта Врангеля, прохав негайно повідомити головкома про розмову по проводу та дати відповідні вказівки.

III

У польовому штабі Вітковського наказ про штурм Кахівки зустріли досить байдуже. „Панцирний кулак" Вітковського складався із найкращих частин так званої добровольчеської гвардії: кінноти, офіцерських частин, панцирних, танкових загонів та повітряної ескадріллі.

Усі ці частини давно не були в бою, отже звістка про майбутній наступ лишень підвищувала і без того підвищений настрій: учора прибули обози панцирного загону та повітряної ескадріллі та разом із запасовими частинами та ремонтними матеріялами привезли чимало... спирту та вина.

По частинах почалося зараз же страшне піяцтво. Обози технічних частин завжди на 50 відсотків були навантажені спиртними напоями. Так було і вчора.

По дорозі на одному грузовику, що віз бочки з вином, зіпсувався мотор, він так і загруз по дорозі, і його захопила... кінна бригада.

Проти цього ніхто не за-

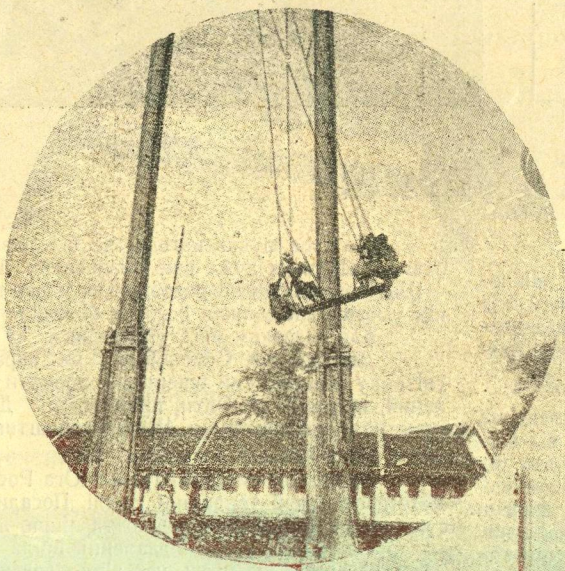

Народнє свято в Сіямі.

Гойдатися — най-

«Пишіть»—промимрив Врангель,—що я там сказав? «Я не торгуюся, наказ виконати»... нагадав офіцер. „Так"... процідив Врангель.

У цю хвилину відчинилися двері, і в кімнату тихенько увійшла міс Неллі. Вона крадькома глянула на офіцера. Врангель побачив цей погляд та насупив брови. „Я наказав розбити вщент більшовиків", пишаючись промовив Врангель. „Коли?"—спитала Неллі. „На світанку. Вони мені остогидли! Продовжуйте. Що ви написали?"

„Я не торгуюся. Наказ виконати».

„Або голову з плечей! Правильно, поручику?"

Офіцер знову струнко.

„Так точно, ваше превосходительство".

„Який він дисціплінований" — прошепотіла Неллі на вухо Врангелеві.

„Якої ви частини, поручику?" знову запитав головком.

„Корниловець, ваше превосходительство".

„Ваше призвіще?"

„Кравцов, ваше превосходительство".

„Я вас підвищую у штаб-ротмістри".

„Дуже дякую, ваше превосходительство".

„Тепер можете йти".

Офіцер на хвилину замнявся.

„Ваш підпис, ваше превосходительство".

„Ах,—так дайте".

Врангель узяв простегнений папірець, прочитав написані рядки та поставив свій характерний підпис одну літеру „В" з великим вивертом, немов вивихнута жаб'яча лапа та повернув папірець офіцерові.

Доки головком ставив підпис, офіцер крадькома поглянув на Неллі.

„Яка ж красуня — похідна жінка головного командувача" — подумав він.

„Ви—молодець", несподівано промовив Врангель, повертаючи йому папірець. Офіцер змішався, не зрозумівши, за що його хвалять.

„Тепер випийте зі мною келих шампанського"... продовжував Врангель.

„Дуже дякую, ваше превосходительство, мені ніколи... мені треба йти"...

„Нічого з головнокомандуючим... а потім з богом в дорогу".

„А я вам наллю", скочила Неллі, наливаючи іскрометне вино.

„За перемогу російської армії", промовив головком. Кравцов вихилив келих, дзенькнув острогами та вийшов.

Майзель, розмостившися в кріслі, голосно хропів.

були в бою, отже звістка про майбутній наступ лишень підвищувала і без того підвищений настрій: учора прибули обози панцирного загону та повітряної ескадріллі та разом із запасовими частинами та ремонтними матеріялами привезли чимало... спирту та вина.

По частинах почалося зараз же страшне піяцтво. Обози технічних частин завжди на 50 відсотків були навантажені спиртними напоями. Так було і вчора.

По дорозі на одному грузовику, що віз бочки з вином, зіпсувався мотор, він так і загруз по дорозі, і його захопила... кінна бригада.

Проти цього ніхто не заперечував. Запаси вина були величезні.

Завдяки отакій пригоді тепер у загальному бенкеті, крім технічних частин, брала участь і кіннота.

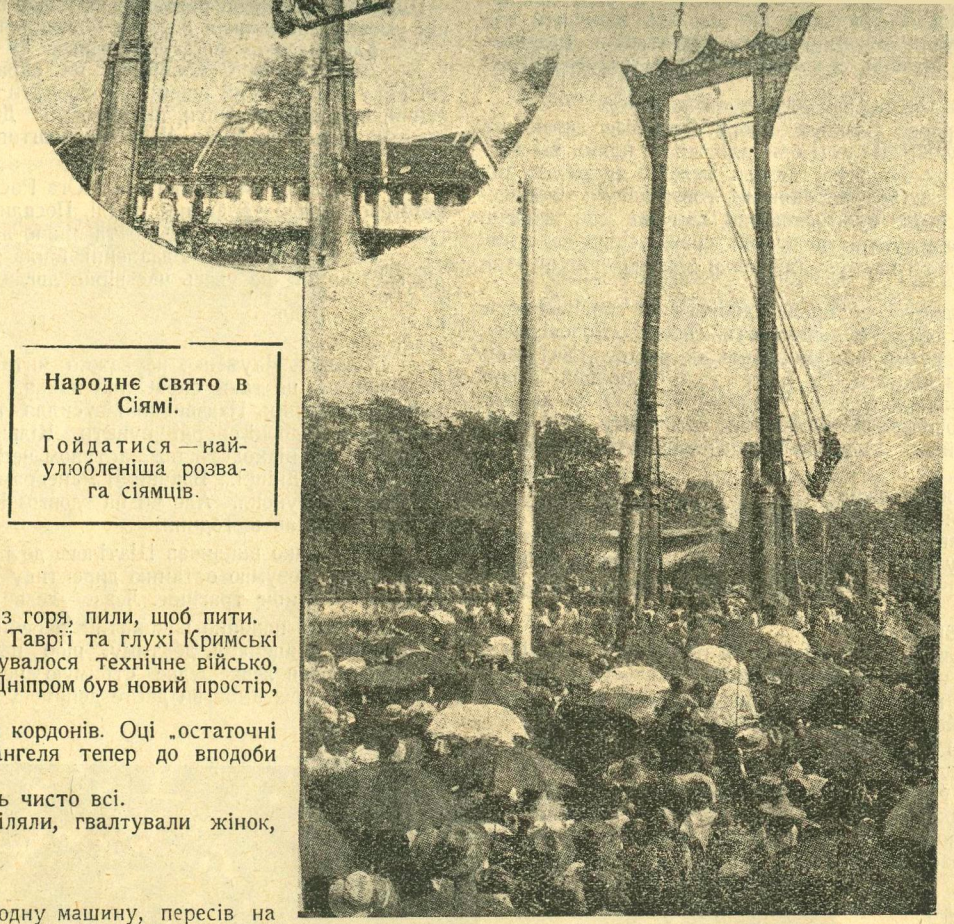

Народнє свято в Сіямі.

Гойдатися — найулюбленіша розвага сіямців.

Скрізь пили і з радощів, і з горя, пили, щоб пити.

Невеселі простори північної Таврії та глухі Кримські закутки, де, звичайно, зосереджувалося технічне військо, дуже остогидли всім... А там, за Дніпром був новий простір, нові міста... Одеса...

Херсон... вихід до моря... до кордонів. Оці „остаточні завдання операції" підпилого Врангеля тепер до вподоби припали п'яній армії.

До вечора пообпивалися геть чисто всі.

Офіцери бешкетували, стріляли, гвалтували жінок, билися з-за черги..

IV

Офіцер-ординарець, загнав одну машину, пересів на другу та, проблукавши по всіх околицях Ялти, нарешті знайшов головкома. Він інкогніто бенкетував в Ливадії, у палаці Миколи Миколаєвича.

Подолавши всі перешкоди та застави, що охороняли піяку-головкома, офіцер, нарешті, став перед ним.

Врангель, у розстебнутому френчі, майже лежачи на канапі, узяв недбало з рук ординарця пакет, витяг депешу, неуважно проглянув її, раптом опустив ноги та сів.

«Ось ще лиха година!—гукнув він,—пишіть, полковнику»! —звернувся він у бік свого товариша по бенкету.

Полковник Майзель ледве сидів в кріслі, та витріщивши очі, намагався хоч що зрозуміти.

«Пишіть», — повторив Врангель.

«Що... писати?»

«Відповідь пишіть—я не торгуюся! Наказ виконати»... «Оливець»... бурмотів п'яний Майзель.

«Дозвольте, пане полковнику» — підскочив офіцер, подавши полковникові польову книжку та оливець. Але пальці підпилого полковника не слухалися. Він старанно намагався надряпати щось на папері, та даремне... Оливець випав з його рук. «Дозвольте мені написати, ваше превосходительство», заявив офіцер.

змішався, не зрозумівши, за що його хвалять.

„Тепер випийте зі мною келих шампанського"... продовжував Врангель.

„Дуже дякую, ваше превосходительство, мені ніколи... мені треба йти"...

„Нічого з головнокомандуючим... а потім з богом дорогу".

„А я вам наллю", скочив Неллі, наливаючи іскрометне вино.

„За перемогу російської армії", промовив головком. Краєцов вихилив келих, дзенькнув острогами та вийшов.

Майзель, розмостившися в кріслі, голосно хропів.

V

Разом із відповіддю головкома Науменко одержав донесення з фронту. У Шолохова біля кіннота не змогла розгорнутися та під натиском червоних почала відходити. Науменко зрозумів, що катастрофа вже починається. Тепер треба було за всяку ціну забезпечити перевози, щоб армія не загинула у Дніпрі.

Науменко дав наказ стягти для оборони перевозу найкращі частини та почав готуватися до відходу армії. Д... ставки він дав коротку телеграму: „Становище фронту без надійне, кіннота втратила серце, ніякої відповідальности на себе не беру".

Коли головкома повідомили про цю телеграму, він вирішив негайно виїхати до Мелітополя, до польового штабу, щоб звідти безпосереднє керувати операцією.

Вночі проти 14 жовтня ще й світанку не було, як подали бойову тривогу та „панцирний кулак" Вітковського рушив. Сонні та злі на полмілля люди нервувалися, чіплялися один до одного, лаялися...

Навкруги йшли останні, метушливі приготування, і рівно о 4 годині ранку грізна хмара знялася та рушила в похід.

Розгорнутою стьожкою важко лізли танки, поміж ними торохтіли панцирні авто. Поруч із велетнями танками, оці машини, оздоблені гарматами та кулеметами, здавалися мов играшкою якою. За танками густими колонами йшла піхота, кулеметні команди, тачанки; гуркотіла артилерія. На флангах була кіннота, озброєна списами та уквітчана бомбами.

На аеродромі всі машини вже стояли на старті, біля них метушилися механіки та літуни, пробували мотори, підвішували величезні бомби, щоб в їхньому вогні покупати Кахівку. І тут усе було напоготові. Ждали гасла, щоб летіти.

Генерал Вітковський на чолі польового штабу посувався за частинами. Він був такий похмурий, як і всі, що оточували його, досадно було, що вчора перепив. Він нервувався, лаявся, та до всього чіплявся.

А грізна хвиля повагом лізла вперед... Страшно було думати про долю тих, на кого кинеться вся оця сила, озброєна страшними знаряддями вбивства.

А на Кахівському плацдармі все було спокійно, немов не над нього надходять чорні хмари. На першій лінії оборони люди спокійно куняли, розташувавшись хто як зміг в окопах. Спали сидячи, схиливши голову у виємки окопу, спали стоячи, спершись на рушницю, міцно тримаючи її в руках, і лишень небагато найщасливіших розляглося на дні окопа.

Лишень напівсонні діжурні по чотах та бадьорі вартові, що ходили вздовш окопу, порушували сонний спокій.

На другій лінії оборони було зовсім тихо. Люди розташувалися по блиндажах та спочивали. По окопах видко було тільки тіни вартових, що приросли до місця, мов мусянжові статуї. Вони напружували всі свої сили, щоб не задрімати тай справді не перетворитися в статуетки. Але ось дзвінкий вигук, десь далеко попереду, порушив спокій ночі.

«Перепустку». Потім пролунало тупотіння коней. Люди по окопах принишкли, вдивлялися в темну імлу ночи. Але крім кінського тупотіння не можна було нічого розібрати, доки не стало видко темні контури вершників. Це поверталася кінна розвідка

Не доїхавши до окопів, начальник розвідки зстрибнув із коня, кинув повід ординарцеві, швидко ускочив в окоп до телефону.

Тихенько заспівав сигнал польового телефону. „Начальника оборони, алло... Я начальник кінної розвідки. Зараз розвідка виявила великі ворожі сили приблизно у дві піхотних дивізії, з великими частинами кінноти під захистом танків та панцирних машин. Йдуть в загальному напрямкові на Кахівку. Дальша розвідка провадиться“...

«Розвідку продовжуйте, але ухиляйтеся від сутички та не показуйте ворогові, що його виявлено»—була відповідь.

Подали бойову тривогу. Спокійна кілька хвилин тому Кахівка ожила. По окопах заметушилися люди, задзвонили сотні телефонів по ротах, по батальйонах, по батареях біля перевозів та на правому березі Дніпра. Нервово вистукував телефоніст донесення до штабу армії та через десять хвилин депешу вже розшифровану передали начальникові штабу армії. Той зараз же попрохав збудити командарма.

Тільки годину тому командарм вернувся з фронту. Він був на лівому фланзі, віддав накази що до ранкового штурму в районі Нікополь-Хортиця. Приїхав страшенно стомлений, і раптом нова тривога.

У штабі йому подали тільки що одержану депешу.

„Зрозуміло... Врангель грав ва-банк. Але й цю карту поб'ємо!“, похмуро промовив командарм.

Через п'ятнадцять хвилин вже не тільки все військо на лініях оборони, батареї, авіозагони, але й всі резерви на Правобережжі, у ближчому тилу Кахівки—були напоготові та ждали наказа вирушати.

VI.

На світанку Врангель прибув до Мелітополя, до штабу генерала Драценка. Заслухавши доповідь про становище на участку фронта Нікополь-Хортиця, головний командувач розлютувався, лаяв Науменка, як головного винуватця катастрофи, нарешті, наказав негайно на його місце призначити иншого.

Але коли минув перший запал, Врангель повинен був признатися, що в катастрофі біля Нікополя (хоч у катастрофу він не вірив) не такий вже й винуватий Науменко.

Головний командувач ще раз обмежився тим, що

нечуване. У три лави йшла невпинна хвиля людей, коней, гармат, підвод... Все це перемішалося в одну купу та бурхливою течією неслося до Дніпра, до перевозів.

Роз'їзд червоної армії через болота, серед очеретів прорвався до шляху, думаючи відрізати шлях відступу білим. Оцей невеличкий загін з'явившися сміливо в тилу, ще більше налякав утікачів. „Червоні налетіли“— оця магічна фраза в одну хвилину облетіла на десятки верстов усю армію. Вона, переходячи від одного до другого, перетворилася у якусь страшну звістку про напад червоних.

У дикій паніці, з подвоєною енергією всі кинулися вперед. Артилерія давила піхоту, лазаретні обози з пораненими, йшли вперед, все розкидаючи по дорозі.

У роз'їзді червоних було кілька десятків кіннотчиків, але тисяча утікачів так поперелякувалися, що й не додумалися організувати їм відсіч. Тільки як підійшов кубанський полк та офіцерський гарматний дивізіон, розпочали вони бій із купкою відважних.

Гармати стали на дорозі та почали обстрілювати плавні, примушуючи червону кінноту відійти.

Чутка про бій попереду ще більше наполохала утікачів. Окремі частини намагалися повернути назад, але це було неможливо, ззаду йшла величезна хвиля людей, що, втративши розум, тікали, скільки сил було...

Науменко повідомив штаб, що катастрофа вже почалася, і що він дав наказа війську відійти за Дніпро.

VII.

Почало світати. Чорна імла попереду Кахівки потроху розвіялася, відкривалися поля, могили та лісок на півночі. Добре видко було дротяні загороди.

Недалеко в тилу неясно вимальовувалася висока башта Кахівського манастиря, Дніпро важко дихав густими сірими парами. На першій лінії в окопах всі були на своїх місцях, рушниці вставлено було в бойниці, по кулеметних та бомбометних гніздах метушилися люди, тягали ящики із набоями та стьожками... Червоноармійці поприпадали до бойниць, і тисячі поглядів намагалися побачити попереду, що то за таємниця насувається. Відчувалося велике напруження...

У тилу заторохтіли авто-лебедки, і повагом вгору здіймалися аеростати, ці всевидющі очі армії...

Червоноармійці в окопах повернулися та дивилися на них...

„Почалося... ковбасу піднімає“...

З аеростатів протягалися униз телефонні дроти, вони йшли в блиндаж командувача та до батарей за Дніпром. Біля гармат теж все було напоготові. Тут чекали тільки розпоряджень.

За Дніпром загули мотори. На обрії з'явилися були чорні точки та швидко зникли. Лишень гудіння моторів казало, що аероплани поховалися за хмарами.

Попереду окопів, як і раніше, було мертво.

Але ось, десь там, в далечині залунали один за одним невиразні ще гарматні постріли... це гармати білих лякали наших літунів.

Хвилин через десять знову гули мотори, аероплани вертали з розвідки.

Вислухавши доповідь літунів та звіривши з мапою, командувач поставив точку на своїй карті, розісланій на великому столі, та дав розпорядження відкрити вогонь.

Загули десятки телефонів, по батареях давалися вказівки, де, в якому місці приблизно насту-

Тільки годину тому командарм вернувся з фронту. Він був на лівому фланзі, віддав накази що до ранкового штурму в районі Нікополь-Хортиця. Приїхав страшенно стомлений, і раптом нова тривога.

У штабі йому подали тільки що одержану депешу.

„Зрозуміло... Врангель грав ва-банк. Але й цю карту поб'ємо!", похмуро промовив командарм.

Через п'ятнадцять хвилин вже не тільки все військо на лініях оборони, батареї, авіозагони, але й всі резерви на Правобережжі, у ближчому тилу Кахівки – були напоготові та ждали наказа вирушати.

VI.

На світанку Врангель прибув до Мелітополя, до штабу генерала Драценка. Заслухавши доповідь про становище на участку фронта Нікополь-Хортиця, головний командувач розлютувався, лаяв Науменка, як головного винуватця катастрофи, нарешті, наказав негайно на його місце призначити иншого.

Але коли минув перший запал, Врангель повинен був признатися, що в катастрофі біля Нікополя (хоч у катастрофу він не вірив) не такий вже й винуватий Науменко.

Головний командувач ще раз обмежився тим, що категорично повторив наказа вдарити в тил Кахівської групи червоних. Новий наказ головкома не застав у штабі Науменка, він в цей час був на фронті та сам керував боєм. На світанку червоні перейшли в рішучий наступ, серед білого війська почалася метушня, окремі частини почали відходити без всякого дозволу. Науменко зробив останню спробу стримати червоних та на чолі кубанців сам кинувся в атаку.

„Шашками до бою, марш, марш" — зкомандував генерал і кинувся в атаку, сподіваючись власним прикладом підбадьорити козаків.

Але після першої ж сутички з червоною кіннотою, козаки піддалися, сам Науменко ледве врятувався.

У цей час йому вручили наказ головкома. Науменко стомлено посміхнувся, передав депешу ад'ютантові та дав наказ частинам, стримуючи червоних, повільно відходити на Грушівку до перевозів.

Окремі частини вже стихійно почали тікати, жодні накази не могли спинити оцю юрбу озброєних людей, що немов божевільні тікали світ за очі... Бачучи все це Науменко зібрав кращі частини кінноти та піхоти в ар'єргард, щоб прикривати відступ.

Дніпровські плавні в цьому районі розляглися верстов на 25. По плавнях йде гадюкою нерівний, прорізаний струмками та річечками шлях. Оцим тільки шляхом і могла відступати армія. На шляху вже робилося щось

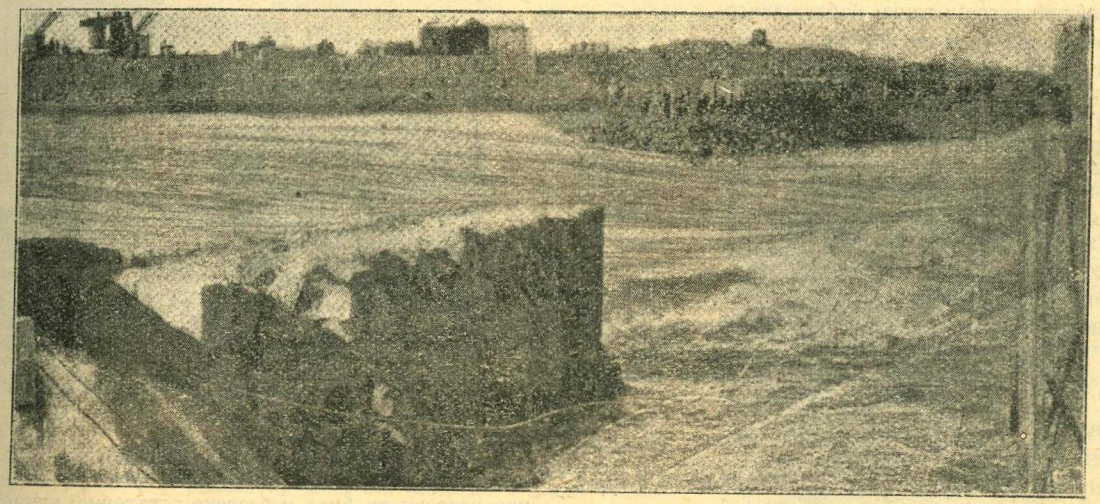

Збудування великої греблі через річку Нил. Загальна вага цієї греблі впоперек річки: „Блакитний Нил" біля містечка Сеніяр у Судані (Індія) 62.024.000 пудів, довжина буде досягати понад 3 версти. На роботу по збудуванню найнято 25 тис. робітників. Під час останніх подій в Єгипті, англійці загрожували єгиптянам спустити воду з Нилу до Судану й таким робом викликати посуху й голод у Єгипті. По закінченню будови гребля буде орошати величезну поверхню для вирощування бавовни.

поглядів намагалися побачити попереду, що то за таємниці. Насуваючи. Відчувалося велике напруження...

У тилу заторохтіли авто-лебедки, і повагом вгору здіймалися аеростати, ці всевидющі очі армії...

Червоноармійці в окопах повернулися та дивилися на них...

„Почалося... ковбасу піднімає"...

З аеростатів протягалися униз телефонні дроти, вони йшли в блиндаж командувача та до батарей за Дніпром. Біля гармат теж все було напоготові. Тут чекали тільки розпоряджень.

За Дніпром загули мотори. На обрії з'явилися були чорні точки та швидко зникли. Лишень гудіння моторів казало, що аероплани поховалися за хмарами.

Попереду окопів, як і раніше, було мертво.

Але ось, десь там, в далечині залунали один за одним невиразні ще гарматні постріли... це гармати білих лякали наших літунів.

Хвилин через десять знову гули мотори, аероплани вертали з розвідки.

Вислухавши доповідь літунів та звіривши з мапою, командувач поставив точку на своїй карті, розісланій на великому столі, та дав розпорядження відкрити вогонь.

Загули десятки телефонів, по батареях давалися вказівки, де, в якому місці приблизно наступає ворог. Коли все було напоготові, командувач наказав дати сигнальний постріл.

„Батарея сигнальний!" кричав ад'ютант в телефонну трубку.

„Сигнальний",— повторив телефоніст батареї.

Командир батареї підняв шаблю та через хвилину опустив її. Зараз же блиснули вогники в жерелах шости гармат, якийсь велетенський вибух прорізав тишу ранкову.

Із злісним дзюркотом пролетіли набої, кудись у далечінь на зустріч невидимому ворогові, та через хвилину попереду знову загуло, немов би там зкинули велику купу листового заліза, аж луна пройшла усюди.

По окопах пройшов якийсь рух, люди випросталися, немов би скидаючи з себе щось важке, неприємне.

Зараз же за сигнальними пострілами загреміли всі батареї кахівської твердині.

Все ще невидимий ворог теж послав свої перші розвідочні набої до Кахівки. Ранкової тиші немов і не було, все навкруги дзвеніло та гуло... Та по окопах все було спокійно. Люди напружено дивилися вперед, стежили, як рвуться ворожі набої та в голос оцінювали їх.

Недолетіло...

Віддалення поміж вибухами та першою лінією окопів швидко зменшувалося. На лівому фланзі один набій вже вдарив по самісінькому брустверу окопу.

Наглядачі на аеростатах, не відриваючися від біноклів, стежили за вибухами попереду та переказували увесь час, куди влучати батареям.

Вони вже добре бачили, як йде ворожа хвиля.

У повітрі знову загули мотори. На цей раз вже попереду на обрії з'явилися чорні точки. Це білі повітряні гості несли свої страшні гостинці оборонцям Кехівки. Ще здалеку їх стріли наші зенітові батареї.. Аеростати „ковбаси" швидко йшли до землі, бо ж їм насамперед погрожували повітряні гості.

Розгорнутою стьожкою лізли чорні танки, а позаду йшли—і кінця не було їм—колони білого війська.

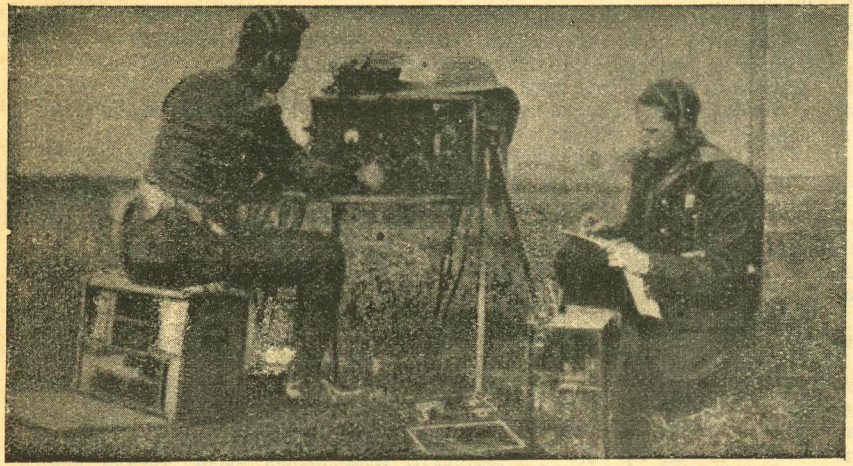

Польовий радіо-відділ американської армії.

Кахівські гармати загреміли з новою силою, збільшили вдвоє вогонь. Набої розривалися серед самої гущі чорних хмар, що йшли все вперед, вони здіймали великі стовпи пиляки, вогню та землі, іноді зовсім не видно було тих, хто наступав. Та коли дим та пиляка розвіювалися, знову видко було чорну хвилю, що повагом та невпинно наближалася до окопів. Перша лінія оборони зловісно мовчала. Червоноармійці хвилюючись стежили, як наближаються танки, ховали голови від набоїв, що пролітали тепер над самісінькими окопами, стежили за повітряними маневрами ворожих літаків поміж білими вибухами.

„По перевозах цілить, сволота!" лаявся командир батареї.

На зустріч повітряним гостям вилетіли наші літаки й почали з ними бій. Аероплани швидко крутилися в повітрі, немов би танцювали вальс, і під час цього вальсу смерти поливали один одного гарячим оливом з кулеметів. Стьожка повзучих танків та колони білих військ вже увійшли в лінію вогню з рушниць.

„Вогонь!" залунала команда в першій лінії окопів, і в раз затакали сотні кулеметів, нервово затріщали тисячі рушниць, поливаючи все що було

Знову дзвеніло залізо, свистіли відломки...

Над самісінькими окопами з'явився літак, майже сідаючи на землю.

„Чий" — але серед метушні ніколи було про це думати.

Важкий танк повагом поліз вперед, ось, ось заїде в окопи...

Ще удар, ще...

Танк поволі повернувся і став... Сталося чудо...

„Танк підбили... ура!" лунає по окопах. Група червоноармійців вискочила з окопів, пішла на танк, та кулемети різали невпинно...

Матрос Прокофьєв з простягненою рукою підскочив до другого танку та кинув бомбу у відчинений люк. Глухий вибух... Танк припинив вогонь...

Біла піхота, що досі ховалася в нашій першій лінії, вискочила з окопів та кинулася в атаку...

У цей час задеренчав літак та пролетів над самісінькими окопами... Кулемети з літака немилосердно різали білих... З новою силою загуркотіли рушниці та кулемети... Білі знову поховалися в окопи...

Прокофьєв з товаришами вовтузився біля захопленого танку, викидав звідти трупи офіцерів, та вже за кілька хвилин танк „За Русь святую" досвідченою рукою Прокофьєва з усіх своїх кулеметів та гармат бив по білих.

А тим часом червона ескадрілля закидала бомбами та поливала дощем куль білу кінноту, яку думали кинути в прорив...

„Товариші, вже чотирі танки підбито... Танк це дурниця, не бійтеся, всі будуть наші"—підбадьорував командир червоноармійців.

І він не помилився. Коли в свою чергу в атаку пішла червона армія—усі одинадцять танків було підбито.

VIII.

Коли Врангелю в польовому штабі донесли про становище на Нікопольському участку та про наказ генерала Науменка почати відступ, головком знову оскаженів та назвав Науменка „зрадником".

На аероплані на фронт вилетів генерал-квартирмейстер, щоб побачити, що воно діється. Аероплан при спробі перелетіти через Дніпро було обстрілено, і наляканий цим генерал наказав літунові сідати в тилу на Правобережжі. Отже тільки через кілька годин йому вдалося встановити телефонний звязок із Науменком.

Становище фронта було тяжке, військо в паніці відступало, піхота масами здавалася в полон, червоні різали тил...

Науменко також не був певний, чи й після переправи спроможеться він укріпитися на Правобережжі.

Наляканий таким становищем генерал-квартирмейстер, навіть не побувавши в частинах та не побачившись із Науменком, прилетів назад до польового штабу та зробив доповідь за збіркою Науменковою.

Головком усе хвилювався, погрожував всім військово-польовим судом та довго не згоджувався підтвердити наказ про відхід на Правобережжя.

Але й тут насувалася нова катастрофа. Надходили перші відомості про кахівський розгром. Генерал Драценко довго не знав, як його й підступити до головкома та доповісти про нову поразку.

Кахівські гармати загреміли з новою силою, збільшили вдвоє вогонь. Набої розривалися серед самої гущі чорних хмар, що йшли все вперед, вони здіймали великі стовпи пиляки, вогню та землі, иноді зовсім не видно було тих, хто наступав. Та коли дим та пиляка розвіювалися, знову видко було чорну хвилю, що повагом та невпинно наближалася до окопів. Перша лінія оборони зловісно мовчала. Червоноармійці хвилюючись стежили, як наближаються танки, ховали голови від набоїв, що пролітали тепер над самісінькими окопами, стежили за повітряними маневрами ворожих літаків поміж білими вибухами.

„По перевозах цілить, сволота!" лаявся командир батареї.

На зустріч повітряним гостям вилетіли наші літаки й почали з ними бій. Аероплани швидко крутилися в повітрі, немов би танцювали вальс, і під час цього вальсу смерти поливали один одного гарячим оливом з кулеметів. Стьожка повзучих танків та колони білих військ вже увійшли в лінію вогню з рушниць.

„Вогонь!" залунала команда в першій лінії окопів, і в раз затакали сотні кулеметів, нервово затріщали тисячі рушниць, поливаючи все що було попереду градом куль та здіймаючи стовпи пиляки

Не вважаючи на страшний вогонь, танки наближалися.

Кулемети, рушниці оборонців тріщали невпинно.

Кулеметчики лежали серед куп порожніх гільз, їм подавали нові й нові стьожки, і люди подавлювали підойми.

А тим часом танки підійшли до дротяних загород, поливаючи оборонців Кахівки з кулеметів та гармат смертельним вогнем. Набої все частіше й частіше падали в окопи, лави бойців помітно зменшувалися, хоч їх і заступали все нові та нові зміни.

Надходила рішуча хвилина. Люди, аж тремтючи, стежили, як повзуть страшні чудища. Ось дротяні загороди—остання надія.

„Невже не витримають?".

Біля дроту на хвилину невелика затримка.

Червоноармійці подвоювали вогонь... Нагрілися, почервоніли дула рушниць, затвори працюють зле... Але сила вогню не зменшувалася.

Чорні чудища важко лізли на міцне павутиння дроту та поволі давили непорушну стіну.

„Один танк пройшов".

„Другий прийшов!" із жахом вигукнув хтось.

Ще хвилина... Залинуло голосне „ура"—біла піхота пішла на штурм...

Лівий фланг червоних відсунувся...

Білі швидко стягали до прорива кінноту.

Оборонцям першої лінії оборони було дано наказа залишити окопи, відійти по ходах сполучення на другу лінію.

Невдача викликала переполох та замішання.

„Вогонь, вогонь...", повторювала команда.

Але вогонь відкрили нерівно, нервово... а похмурі танки, не вважаючи ні на що, повзли вперед, перелазили через окопи...

Одна за одною підлетіли батареї та просто за батареями на очах у ворога стали на позицію, швидко відпрягали коней, швидко ставили передки.

Сам командир батареї кинувся до гармати, продовжуючи командувати.

„Бий прямою наводкою".

Трах... Трах... Трах...

Танк зник серед диму...

«Бий по гусені, по гусені»... Гремів голос командира.

„Просто в бак"

телефонний звязок із Науменком.

Становище фронта було тяжке, військо в паніці відступало, піхотними масами здавалася в полон, червоні різали тил...

Науменко також не був певний, чи й після переправи спроможеться він укріпитися на Правобережжі.

Наляканий таким становищем генерал-квартирмейстер, навіть не побувавши в частинах та не побачившись із Науменком, прилетів назад до польового штабу та зробив доповідь за збіркою Науменковою.

Головком усе хвилювався, погрожував всім військово-польовим судом та довго не згоджувався підтвердити наказ про відхід на Правобережжя.

Але й тут насувалася нова катастрофа. Надходили перші відомості про кахівський розгром. Генерал Драценко довго не знав, як його й підступити до головкома та доповісти про нову поразку.

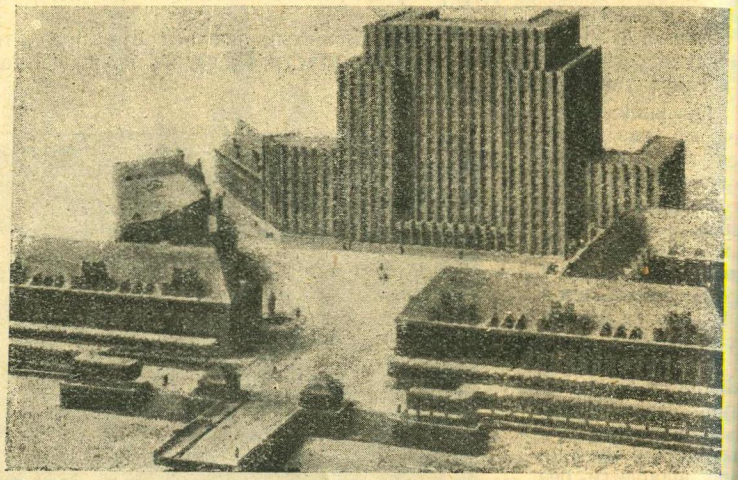

Німецький „небоскреб" в місті Айдіні.

Він наказав стягти до Кахівки всі резерви, довго „перевіряв правильні відомості" та лишень увечері, коли надійшли нові подробиці про поразку та була небезпека остаточної катастрофи, передав головкому сумну звістку про кахівський розгром.

До генерала Вітковського знову полетіли грізні накази розгромити Кахівку за всяку ціну... Вранці перейшли в рішучий контр-наступ то-що.

Вночі головкома повідомили, що червона кіннота зробила прорив в лівому фланзі фронту в Бердянському районі. Якісь червоні роз'їзди несподівано з'явилися в районі міста Оріхова, біля Великого Токмака та станції Федорівки. По всьому тилу білої армії були скрізь розкидані червоні загони.

Вранці розгромлений „панцирний кулак" Вітковського, замісць рішучого контр-наступу, відходив під непереможними ударами червоних.

Сидіти в Мелітополі була річ небезпечна, і головком негайно зняв та рушив до Севастополю.

Вже по дорозі Врангель одержав донесення, що червоні б'ються з частинами Вітковського в районі Чапліна.

Генеральний бій, що його розпочав був Врангель, закінчився невдачею. Генерал знову як і у всіх катастрофах нарікав на „нікчемних генералів".

Леонід Полярний.

„УЧИТЕЛЬ БУБУС“ у театрі імени Мейерхольда.

Серед инших московських театральних подій в центрі—„Учитель Бубус“.

Підвісні бамбукові палиці, над ними угорі «раковина» для роялю, кольорові електричні фокуси реклам—ось де останні досягнення театра Мейерхольдового.

І треба сказати правду: у цих бамбукових френзлях, що оточують місце дії, у фарбах та надто в музиці, немов би органично з'єднаній із словом та рухом артиста — у всьому цьому чудесна гармонія смаку та простоти.

Бамбукові френзлі розсуваються, дають пройти дієвим особам... І коли розсуваються френзлі чути шум, немов би падає гряд.

Режисер Мейерхольд ізнову показав, що він незрівняний та завжди багатий у своїх творчих вигадках — майстер театру.

Про цінність цієї нової вистави, ідею її треба багато сперечатися.

Або „Вчителя Бубуса“ з ріжних хатніх причин (за 3 дні до прем'єри з театра пішов арт Іллінський, що мав виконувати головну ролю) ще не закінчено, не обстругано як слід, і тому місцями та й частенько якось стає нудно, відчувається якась розпорошеність.

Або як це часто трапляється в театральній кухні Мейерхольдовій „Бубуса“ переварили, пересолили ура-агітаційним, вже несвоєчасним зараз матеріялом.

Вс. Мейерхольд у брошурі, що готується до друку, пише про „Бубус“:

Зміст п'єси, що претендує очевидячки на сучасну комедію масок, такий:

Комедія відбувається в одній із невеликих європейських столиць, серед провінціяльної буржуазії.

Великий промисловець Ван — Кампердаф заманив у свій роскішний дім здорову, молоду дівчину, веселу та незіпсовану Стефку та намагається за допомогою вчителів задурити її мозок брехливою моралю християнської культури та зробити з неї куртизанку.

У Ван — Кампердафа на послугах ріжних є бідний барон — Тема Фейерварі.

Його Ван—Кампердаф посилає до Парижу привезти звідти для Стефки відомого професора Буа—Колетт.

Стефка кохає Фейерварі, а на відносини свої до Ван—Кампердафа вона дивиться як на обов'язкову для себе повинність.

Фейерварі не виконав доручення та не привіз з Парижу професора Буа—Колетт.

У день його повороту з Парижу в місті почалася демонстрація безробітних. Демонстрація ця дуже наполохала великих капіталістів. Цією панікою скористувався Фейерварі та замісць Буа—Колетта він підсунув Ван—Кампердафові зовсім иншу особу: простого шкільного вчителя Бубуса, що випадково вскочив у садок Ван—Кампердафів, щоб врятуватися від вуличної демонстрації.

«Учитель Бубус» та Ван—Кампердафові доручено скласти новий уряд,—умовляє вернути Бубуса та виставити його кандидатуру на виборах, як людину, що „бувши справжнім представником народніх мас та втіленням демократичного

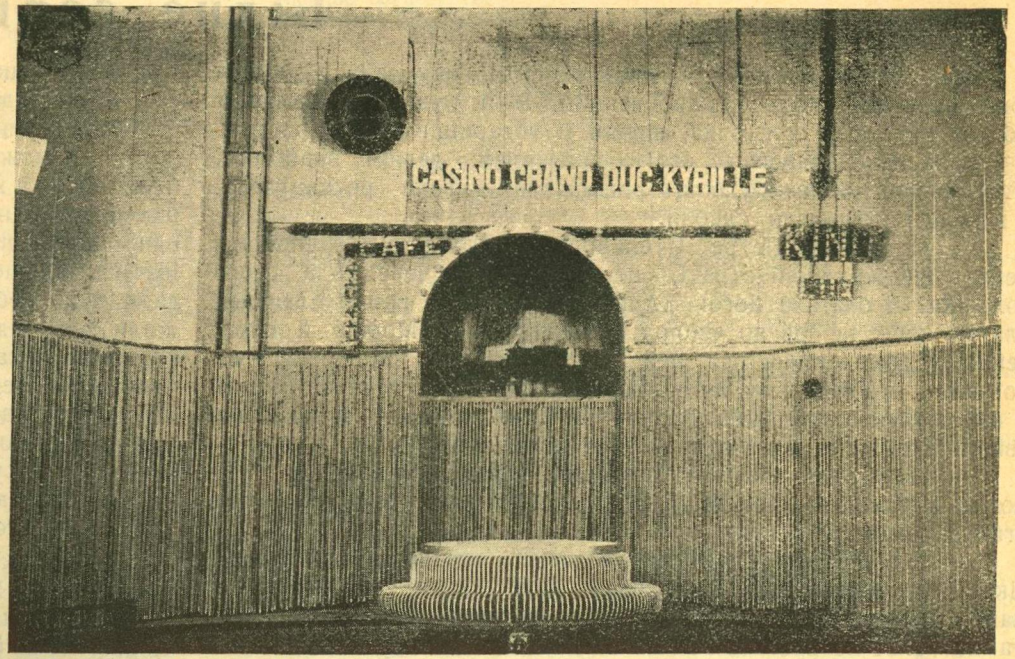

Бамбукова завіса.

початку, зможе стати містком між буржуазією та лівими угрупованнями“

Ван—Кампердаф згоджується, Бубуса вертають.

І ось на черговій вечірці з танцями Бубус говорить перед гостями Ван—Кампердафа свою пробну промову.

За час свого недовгого пробування у Ван—Кампердафа вчителем Стефки Бубус встиг подати Стефці думку про те, щоб вона разом з Фейерварі втекла від Кампердафа. І саме в той час, коли Бубус промовляв на балу, Фейерварі, зламавши грошову шафу Кампердафа, та, ограбувавши його, тікає.

За ним тікає й Стефка. Зустрічаються вони на вулиці. Фейерварі хоче втекти закордон сам, та відштовхує від себе Стефку. Стефка поспішає повернутися до Кампердафа, та туди мусить тікать і Фейерварі від бій-
що розпочалися на вулиці

Комедія ... ських столиць, серед провінціяльної буржуазії.

Великий промисловець Ван — Кампердаф заманив у свій роскішний дім здорову, молоду дівчину, веселу та незіпсовану Стефку та намагається за допомогою вчителів задурити її мозок брехливою моралю християнської культури та зробити з неї куртизанку.

У Ван — Кампердафа на послугах ріжних є бідний барон — Тема Фейерварі.

Його Ван—Кампердаф посилає до Парижу привезти звідти для Стефки відомого професора Буа—Колетт.

Стефка кохає Фейерварі, а на відносини свої до Ван—Кампердафа вона дивиться як на обов'язкову для себе повинність.

Фейерварі не виконав доручення та не привіз з Парижу професора Буа—Колетт.

У день його повороту з Парижу в місті почалася демонстрація безробітних. Демонстрація ця дуже наполохала великих капіталістів. Цією панікою скористувався Фейерварі та замісць Буа—Колетта він підсунув Ван—Кампердафові зовсім иншу особу: простого шкільного вчителя Бубуса, що випадково вскочив у садок Ван—Кампердафів, щоб врятуватися від вуличної демонстрації.

«Учитель Бубус» — типовий представник міської інтелігенції. Це — втілена нікчемність дрібнобуржуазної думки, що аж ніяк не розуміє основних сил, що керують капіталістичним світом.

Генерал Берковець—артист Н. Охлонков.

Опинившися в палаці фабриканта, Бубус намагається шляхом морального впливу та мирної пропаганди „виправити" та „просвітити" представників великої буржуазії.

Суб'єктивно чесний, ідеалістично настроєний, об'єктивно він стає лицемірним боягузом. Його оптимизм — то ж самоомана та цілком словесне виправдання суперечностів, яких він не може розв'язати, його нахил до соціялізму не йде далі невиразної та абстрактної фразеології, його напружена активність нідочого.

Він заплутується в тенетах дрібних особистих інтриг і його «висока місія», закінчується нікчемним фарсом.

Телеграма, випадково одержана Фейерварі з Парижу від Буа—Колетт, спершу опинилася в руках Стефки, а потім і Ван—Кампердафа.

Виявляється, що тут є шахрайство.

Наказано вигнати Бубуса геть. Але спритний Фейерварі, користуючися тим, що у цей час одержано повідомлення про гостру парламенську кризу,

Бамбукова завіса.

початку, зможе стати містком між буржуазією та лівими угрупованнями"

Ван—Кампердаф згоджується, Бубуса вертають.

І ось на черговій вечірці з танцями Бубус говорить перед гостями Ван—Кампердафа свою пробну промову.

За час свого недовгого пробування у Ван—Кампердафа вчителем Стефки Бубус встиг подати Стефці думку про те, щоб вона разом з Фейерварі втекла від Кампердафа. І саме в той час, коли Бубус промовляв на балу, Фейерварі, зламавши грошову шафу Кампердафа, та, ограбувавши його, тікає.

За ним тікає й Стефка. Зустрічаються вони на вулиці. Фейерварі хоче втекти закордон сам, та відштовхує від себе Стефку. Стефка поспішає повернутися до Кампердафа, та туди мусить тікать і Фейерварі від боїв, що розпочалися на вулицях (вже починає розгортатися громадянська війна).

І ось тут, на фоні пострілів, відбувається ліквідація відносин: Стефка — Кампердаф та Стефка—Фейерварі.

Стефка зриває з себе все коштовне каміння, каблучки, що давав їй Кампердаф, кидає їх йому в лице та поспішає кинутися в огонь громадянської війни.

П. К.

Москва.

„Учитель Бубус"—артист Б. Бєльський.

САТИРА й ГУМОР

Бідне серце.

Ів. Прутко

Вона сиділа в глибокім, мнякім кріслі—пахуча, як закордонні парфуми (лот—6 карбованців). В її руці журно біліла зібгана мережана хусточка, вірний її товариш в країні Спогадів.

Вона не бачилася з своїм приятелем, давнім знайомим, п'ять довгих років—було що розповісти! І вона росказувала, а в голосі її бреніли сльози.

— Ах, любий Петре Степановичу, єдине, що заспокоює мене в цій жахливій страті,—це-те, що я попереджала свого чоловіка. Я благала його: „Альоша! Во ім'я нашої любови, благаю тебе: не їдь до Сибіру. Залишімось у Москві й перечекаємо, доки скінчиться цей жах"... Він не послухав, і ми поїхали... В Омському його змобілізували білі, а через місяць я вже плакала над його... трупом... Який кошмар! Я не знаю, звідки взялися в мене сили це все пережити!

— Бідненька!—ласкаво промовив приятель:—а що ж було потім, по смерти Олексія Львовича? Коли вам не дуже тяжко згадувати...

— Від нервового припадку я лягла й не підводилася місяць... Як би ви мене бачили того часу: худа, бліда, як смерть. Я навіть почала була кашляти і легко могла була кінчити сухотами... „Ми не повинні в цім проклятім Сибіру залишатися більше ні на хвилину",—казав мені Коля:—Я маю можливість дістати перевод у 17-й Радянський на південнім фронті. Ідемо туди! На півдні, під сонцем, ти швидко одужаєш... „Ах, Коля, Коля! Чому він не повірив у передчуття, що стиснуло було моє серце?!. Я благала його: Коля, во ім'я нашої любови, благаю тебе: залишимось у Сибіру... Тут Альошина могила, мого Альоші, першого дорогого мого чоловіка, тут ми зустрілися з тобою... Я почуваю, що південь не дасть нам щастя"... Але Коля був непереборний. Ми поїхали на південь... Ах, південь! Тепло, сонце! Я відродилась. Але передчуття мене не обдурило: бідний Коля загинув під Бахмутом: його розстріляли білобандити. Що я пережила, дивлячись на помордоване тіло?!. Я ледве рук на себе не наложила! Як п'яна, йшла я до річки,

— Яке щастя!

— Ви гадаєте?

Вона сумно зітхнула.

— А може й щастя... Власне тільки через те, що там було річки, я жива, але життя моє було на ниточці: я заслаб на сипняк. Андрій так саме хворів на сипняк. Ми лежали однім шпиталі й вийшли звідти одночасно. Я не хотіла за шатись більше на півдні. Андрієві, як колишньому білому, т саме було небезпечно. І ми рушили на північ, у Ярославль, жили його рідні... Боже, як кошмарно складається життя! говорила Захарові: „Захаре! Во ім'я нашої любови, бла тебе: кинь темні спекуляції. Навіщо ті гроші, коли це все мо кінчитись судом і ганьбою"?!. Захар тільки одмахувавсь: твого, баб'ячого,—мовляв,—розуму діло! І я була права: й судили й засудили до розстрілу...

— Ви згадуєте ім'я „Захар", а що ж сталося з Андрі що з ним ото ви приїхали до Ярославля?

— Ах, хіба я не сказала? Його впізнали зараз же, як приїхали до Ярославля... Який жах: трус, арешт... потім су Я довго носила передачу до в'язниці... потім мені сказали, Андрія нема й передачу вернули... Я руки на себе хотіла на жить, але...

— Не було річки?

— Ах, ні! Річка була і яка річка: Волга! Чудесна, шир Волга! „Вид на Волгу... Чей стон раздается"? Пам'ятає Але я зустріла Захара... Ах, чому він не слухав моєї пора Сьогодні рівно два місяці, як його нема...

Вона закам'яніла, сумно дивлячись поперед себе, і ру що лежала на коліні, нервово мняла хустку. І раптом, рву звернулася до приятеля:

— Любиш, Петре Степановичу! Навчіть мене, порадьте зовсім розгубилася... Борис за всяку ціну хоче, щоб ми їх на Урал, а Йван уважає, що жити можна тільки в Мос І... і я не знаю, що вибрати безпечніше: Урал з Борисом,

тами... „Ми не повинні в цім проклятім Сибіру залишатися більше ні на хвилину“,—казав мені Коля:—Я маю можливість дістати перевод у 17-й Радянський на південнім фронті. Ідемо туди! На півдні, під сонцем, ти швидко одужаєш... „Ах, Коля, Коля! Чому він не повірив у передчуття, що стиснуло було моє серце?!. Я благала його: Коля, во ім я нашої любови, благаю тебе: залишимось у Сибіру... Тут Альошина могила, мого Альоші, першого дорогого мого чоловіка, тут ми зустрілися з тобою... Я почуваю, що південь не дасть нам щастя“... Але Коля був непереборний. Ми поїхали на південь... Ах, південь! Тепло, сонце! Я відродилась. Але передчуття мене не обдурило: бідний Коля загинув під Бахмутом: його розстріляли білобандити. Що я пережила, дивлячись на помордоване тіло?!. Я ледве рук на себе не наложила! Як п‘яна, йшла я до річки, з одною тільки думкою, з одним бажанням — кинутись стовбуна в воду... Принаймі—відразу кінець! І я б була зробила це, коли б не такі обставини: уявіть—там не було річки...

Андрія нема й передачу вернули... Я руки на себе хотіла жить, але...

— Не було річки?

— Ах, ні! Річка була і яка річка: Волга! Чудесна, ш Волга! „Вид на Волгу... Чей стон раздается“? Пам‘ят Але я зустріла Захара... Ах, чому він не слухав моєї пор Сьогодні рівно два місяці, як його нема...

Вона закам‘яніла, сумно дивлячись поперед себе, і р що лежала на коліні, нервово мняла хустку. І раптом, рв звернулася до приятеля:

— Любиш, Петре Степановичу! Навчіть мене, порадь зовсім розгубилася... Борис за всяку ціну хоче, щоб ми на Урал, а Йван уважає, що жити можна тільки в Мо І... і я не знаю, що вибрати безпечніше: Урал з Борисом Москву з Іваном?

„См.“

Переклав О.

І тут революція...

Василь Чечвянс

С целью поднятия музыкальности среди красноармейцев, в Ленинграде открываются хоровые инструкторские курсы.

„Известия ЦИК‘а“.

— „То лі дєло“—за старих часів!!

— Музичність сама піднімалась, бо як вийде, бувало, фельдфебель—цей інструктор і дирегент,—та як „загньоть“ співакам де-кілька музичних реплік, так аж стіни розлягаються од „царя туре-ах-медського“, або од „цить, Дунька,—мовчи Дунька“!!!

„Знов баса не в тую астролябію попали!! Вище! вище-е е!!—растуди твою налєво!!! Тенора – грубє-є-є!!! Рабінович! Обозначай шаг на мєсті, а не крути задом, як холодногорська перекупка! Тоже,—защитник отечества“! . . . . . .

Одне слово, методи були переважно практичні, а теорія відогравала ролю підсобну і то в випадках, так би мовити, екстроординарних.

„Ой, штось-то я, реб’ята помічаю, що почалася юринда. Хіба це „пєнія“?

Стоять і ротом двигають за для маскировки? І хоч би один—два, а то таких неізвєсних їгоїстов росплодилось штук сорок . . . . . .

— Діжурний! Зібрать після молитви всіх „неізвесних“—список я дам—прийдьоться теорію загнуть, хоч і не люблю я єтой каніфолі!!!

Р-р-р-азойдісь!! . . . . . .

„Да!... Так знаєте, ви, господа їгоїсти, што такое „пєнія“? Для чого вона? Ти думаєш, Сидоренко, што єто так собі, „предмет“ і більш нічого? А чі звєсно тобі, необразованая пика, што „пенія“ крім того, що веселить салдацькую д приносить пользу твойому ограниченому здоровью??

— Вона розвиваїть „слізістую оболочку“!!!

А як розвиваїть,—я вам, сукини сини, зараз об’ясню.

— У кожної людини в горлі—єсть клапан. За тим к ном—єсть перепонка, або, по вченому, „слізістая оболо

— І от, як ти пойош, із тіб‘я—через груди—вих напор з воздуху і смикає тую перепонку, як струну...

Значить, і грудям—розвитія, і перепонці—розвитія дурній твоїй голові—розвитія, бо не буде через твою ду голову од начальства заміченія, і не будеш ти без змі кухні картоплю чистить...

— От, што значить „пєнія“!!!

— А ну, Сидоренко, шкварни для репертиції „Пол Коваля“!!!

— На мєсті, шагом м-а-а-р-р-ш-ш!!

. . . . . .

А зараз?

— Скінчить отой інструктор курси, приїде до своєї стини, зберуться червоноармійці у клубі, чи де там і почн

— Теорія музики, сольфеджіо, ноти, гами, ріжні та бемолі, та до-дієзи, модерати, та „в піч—тікати“...

Ну, скажіть, будь ласка, чи скоро—за такою купою те ота бідолашна „слізістая оболочка“ дочекає на „розвітіє“

— А ще кажуть, що...

— Е-х-х-х...

Циркуляр № 179231.

Панас Рудий.

(Жарт-а може і трагедія в трьох діях з епілогом).

I дія.

Діється в Голопупенківській сільраді.

Голова. Що, пошту принесли? А ну давай сюди Остапа! Нічого так не люблю в газеті, як Вишню читать.

Секретар. Вишня — єто дівствительно да! Тільки иноді одного не доберу — що він сам собі думає. Єто як у нас Гараська — почне росказувати, почне — вік би слухав, такоє брехло. А от нікада не розберйош — чи он за радянськую власть, чи на нейо критику наводить. Такой сукин син бойкий на язик — не инакше як критиком буде. Хай тільки грамоти навчиться. Циркуляри проглядатимете?..

Голова. У-мгу... От стерво удрав! Про жеребця пише... Ось давайте прочитаємо... Да, ви щось питали?

Секретар. Я про циркуляри. Знов цілу гору прислано—так читатимете?

Голова. Нє, ви вже сами якось їх там „до дєла" поросписуйте. А то учора узяв одного до дому читать — читав-читав, читав-читав. Чого там не написано — а воно про латарею. Перечитав, глянув, од якого числа — а латарея ще торік закінчилася. Морока одна! І хто ото там їх пише?.. Да, дак про жеребця... Ось слухайте...

Хлопчик, *(вбігає)*. Товариш пресідатель, там із города приїхали — млинок забірають!..

Голова. Який млинок? Хто забірає?

Хлопчик. Обчеський млинок, камітетський, з города якийся — а з ними Мазун та Скоробагатько. Народ там зібрався — вас кличуть.

Голова. От єрунда! Так ви поросписуйте тут, як що нас касається — одкладіть, а я піду. Щось таке вже ті акули підстроїли...

(Завіса).

II дія.

Діється в канцелярії установи, що має безпосереднє відношення до встановлення „смички" з селом.

Катерина Іванна *(регістраторша)*. Марія Степановно, передайте сюди резинку...

Марія Степанна *(машиністка)*. Що я вам, подавайло? Самі встаньте...

Кат. Ів. Чого ви сердитесь! Фу-ти, ну-ти... Мабуть Іван Семенович вчора не зайшов..

М. Ст. Чи зайшов, чи не зайшов — не ваше діло! За собою б дивились!

Кат. Ів. А чого мені дивитися? Я губ не мажу...

М. Ст. „Губ не мажу"!.. А хто казенні папери на папільотки дере? Іш грива пишна яка! От скажу...

Кат. Ів Ну й доносьте! А я скажу, що ви позавчора росповідали про Гроцького...

Керсправ. Катерина Іванна, що не найшли списків по справі № 12129?

Кат. Ів. Ні, нема. Там списки мабуть затерялись — справу ж „сам" носив з місяць у портфелі...

Керсправ. Ш-ша! З вами тільки заведись... Ну, піду спитаю...

М. Ст. На-агрімає... Бо списки напевне тут пропали..

Керсправ. Ну, якось обійдеться... *(Повертає і йде в кабінет начальника установи).*

Кат. Ів. *(в бік М. Ст.)* Чому ж не донесли? Побоялись?

М. Ст. М...

Марія Степанна зараз дам один папірець переписать. Циркуляр... *(Сідає наспівуючи „ужасно шумно в доме Шнеєрзона"...).*

Машинка. Цокає.

Папери. Шелестять.

Службовці. Працюють.

(Завіса. З-за неї чутно

Голос Керсправ. Який у нас черговий № циркуляра?

Голос невідомого. 179.231!).

III дія.

Знову в Голопупенківській сільраді діється.

Голова. Нє, ти шукай, товаришок, шукай. Повинен він у нас бути. Ти у „входящі" поглянь: — циркуляр про млинки...

Секретар. І у входящих нічого нема. Нема такого циркуляру...

Голова. Шукай, брат, не лінуйся! Не може ж так, щоб акула млинок комітетський забрала. Вони ж тепер шкуру з нас іздеруть... Шукай, шукай. Повинен бути — в місті мені сказали—послано циркуляра. Та чекайось я й номер записав *(копається в кишені, витяга записну книжку, гортає)*. О—о—і № є—дивись!

Секретар. 179—231. *(Гортає книжку записів)*. Є! „Про безхазяйне майно".

Голова. Е, ні, це не той. Яке там безхозяйне—вже ж два роки комітет хазяйнує. Все честь честью — по закону, із записсю. Шукай браток ще — воно може два на один №. Щоб номерів менше...

Секретар. Другого нема. Може цей!..

Голова. Нє, яке там цей. Ти пойми—яке ж це безхазяйне майно? Усе ж по закону—і записано, і з повіту приїздив—привітав, що комітет допомоги тепер базу має. Та брось, це ж не той, кажу!

Секретар Какоє—„брось!" Ви гляньте, що ось написано: „з огляду на неповноту списків нових господарів бувшого безхозяйного майна пропонується в місячний термін сільрадам подати відомости про таких. В разі відсутности відомостів—майно буде вважатися безхозяйним і здаватися в оренду особам, що подадуть заявку".

Голова. Та нє! Це щось той... *(Бере сам, читає)*. „Безхазяйним і здаватися в оренду". Та що ж це? А може той. Може ще не пізно?.. Давно його, гада, одержали?

Секретар. *(Дивиться в книгу)*. 17-го... Чекайте... Акурат—сім місяців тому.

Голова. Що ж це—млинок—той... пропав?.. Так, виходить?..

Секретар. У—мгу... Та вже ж так..

Голова. *(Розгублено)*. Та як же це!.. Як же я на зборах скажу?..

(Завіса).

Епілог.

Завіса підіймається. Кін закладено муром з паперів. З-за муру—голоси.

І-й голос. Товариші!..

...дія.

Діється в канцелярії установи, що має безпосереднє відношення до встановлення „смички“ з селом.

Катерина Іванна *(регістраторша)*. Марія Степановно, передайте сюди резинку...

Марія Степанна *(машиністка)*. Що я вам, подавайло? Самі встаньте...

Кат. Ів. Чого ви сердитесь! Фу-ти, ну-ти... Мабуть Іван Семенович вчора не зайшов..

М. Ст. Чи зайшов, чи не зайшов — не ваше діло! За собою б дивились!

Кат. Ів. А чого мені дивитися? Я губ не мажу...

М. Ст. „Губ не мажу“!.. А хто казенні папери на папільотки дере? Іш грива пишна яка! От скажу...

Кат. Ів Ну й доносьте! А я скажу, що ви позавчора росповідали про Троцького...

Керсправ. Катерина Іванна, що не найшли списків по справі № 12129?

Кат. Ів. Ні, нема. Там списки мабуть затерялись — справу ж „сам“ носив з місяць у портфелі...

Керсправ. Ш-ша! З вами тільки заведись... Ну, піду спитаю...

М. Ст. На-агрімає... Бо списки напевне тут пропали..

Керсправ. Ну, якось обійдеться... *(Повертає і йде в кабінет начальника установи)*.

Кат. Ів. *(в бік М. Ст.)* Чому ж не донесли? Побоялись?..

М. Ст. Може кого боялась — та не вас. Одстаньте, не заважайте. *(Пудриться)*.

Кат. Ів. *(Шпортається в паперах, витяга дзеркальце й поправля зачіску)*.

Керсправ. *(Виходить з кабінету)*. Ну, нічого обішлося. „Сам“ добрий — статтю його вмістили: „що значить стати обличчям до села“. Читає. Я вам по закону — і записано, і з повіту приїздив — привітав, що комітет допомоги тепер базу має. Та брось, це ж не той, кажу!

Секретар Какое — „брось!“ Ви гляньте, що ось написано: „з огляду на неповноту списків нових господарів бувшого безхозяйного майна пропонується в місячний термін сільрадам подати відомости про таких. В разі відсутности відомостів — майно буде вважатися безхозяйним і здаватися в оренду особам, що подадуть заявку“.

Голова. Та не! Це щось той... *(Бере сам, читає)*. „Безхазяйним і здаватися в оренду“. Та що ж це? А може той. Може ще не пізно?.. Давно його, гада, одержали?

Секретар. *(Дивиться в книгу)*. 17-го... Чекайте... Акурат — сім місяців тому.

Голова. Що ж це — млинок — той... пропав?.. Так, виходить?..

Секретар. У — мгу... Та вже ж так..

Голова. *(Розгублено)*. Та як же це!.. Як же я на зборах скажу?..

(Завіса).

Епілог.

Завіса підіймається. Кін закладено муром з паперів. З-за муру — голоси.

1-й голос. Товариші!..

2-й голос. Е, товариші, товариші — а млинок де?..

3-й голос. Хіба це порядок? Хіба це закон?..

4-й голос. Та що там слухать!.. Бий його!

Голоси. Бий його!..

(Чути, як когось ретельно і методично б'ють).

(Завіса).

Тарас Гедзь.

Не бійся вовка... або випадкова сміливість.

(Дружні пародії).

Оповідання О. Слісаренка.

— Тобі доводилось бачити, як людина раптом стає догори ногами і починає танцювати, в такій позі, фокстрот?

— А чому ж — тільки таку людину треба прив'язувати на цеп, може вона сказилася...

— Та ні, то у неї живіт болить. От і зі мною одного разу був такий випадок. Практично це було не так, а теоретично, аксіомично і гіпотетично я допускаю це цілком. Теоретично але абсолютно я придумав і терміна, для загального вжитку: **сантиментальна кульбіта, або безпосереднє божевілля**.

Серьога, сказавши це, скинув з себе сорочку, штани і підштаники, вийшов на двір і ліг голий на землю. Далі безпосереднє впіймав пальцями ніг себе за вуха, висолопив язика і, б'ючі себе по стегнах п'ятками, почав ходити в такому вигляді на руках.

Кінчивши це він витер носа коліном і промовив:

— Тепер я роскажу вам, що трапилось зі мною цими днями. Як я розстрілював сам себе. Це дуже цікаво! Росказувати я можу, що завгодно, аби лише ви слухали та читали і щоб у вас не в'яли вуха.

— Дуй братишка, все'дно — вуха не купуємо в „Ларьке“ — „дешевле лучше чем везде с преміями“. Маємо власні вуха — дуй!

Серьога почухав собі спину об стовбур і почав:

— Я, товариші, випадково не одержав ордена червоного прапору за свою роботу в підпіллі... Це дуже роковий випадок, бо я в підпіллі був і поранений. Під час гетьманщини... правду кажучи, я на 90 відсотків був проти радянської влади. Отож тоді я й працював у підпіллі — був я ветеринарним лікарем у одному містечкові, а гетьманці водили до мене лікувати коней. Я лікував, а коли прийшла радянська влада, я видав їй списки, скільки хворих коней було в загоні гетьманців. Що мало?

— Уг-у-у!...

А поранений я був так. Одного разу приводить до мене свого жеребця, осавул Моховий... Я оглянув того жеребця, контр-революційного, і хотів поставити йому термометр. Тільки — но я підійшов — як він підняв задні ноги, та як дасть мені під груди — я одлетів — „на разстояніє пушечного вистрела“ від нього так мені здалося. Ось пощупайте — у мене перебито двоє ребер і серце калатається, мов би воно не прив'язане.

Та це не все! Головне ось де, ось у чому вся антимонія і пригода, яка трапилася цими днями. Ви знаєте, що я одержую добру платню з нагрузкою і ніякої зміни влади не хочу — мені й так добре. Так ось сижу я у своїй кімнаті на кріслі, задивився, коли чую співає хтось басом густим „ще не вмерла Україна“ — звідки це?..

Аж глядь — із за стіни виходить, суне на мене той жовто-блакитний жеребець і співає. І міліції не боїться — співає.

Що робити — і моргає він мені і та — ак співає... Що робити?... В мені враз прокинулася вся гідність моїх предків, від Адама, вся упертість починаючи від осла... Жеребець співає гімн — падлюка!

Не знаю, де в мене взялася сміливість — але я враз хватаю кулемета „Максім“ ув одну руку, другою рукою підкочую дванадцяти-дюймову гармату і починаю бити в жеребця, в стіну.

— Бух - брязь, брязь... Бух - брязь - та - та - та!...

— Слава, слава!...

Як почалося — гармата б'є, кулемет скрегоче!.. От робота пішла!..

Зразу третьою рукою по телефону дзвоню, щоб прислали міліціонера...

Збігся народ, а я стріляю, доки вони не зупинили.

І щоб ви думали — почав я згадувати уважніше, що я бачив... А ось що: я сидів перед дзеркалом і дивився туди, і свою голову змішав з жереб'ячою, а „ще не вмерла“ співав і славу кричав я сам.

Отак я сам себе розстрілював... В дзеркалі... Буває!..

НАУКА й ТЕХНІКА.

Новини в галузі аеротехніки.

Надзвичайно цікаві досвіди над катером зробив у Франції під кінець 1923 р. інженір Константин.

Мотор, пристосований для повітроплавання, дуже змінив структуру автомобіля. З'явилася удосконалена турбіна — й інженір Константин задумав примінити її для порушування кораблів. На думку Константина — турбіна, вміщена спереду автомобіля чи швидкого потягу, може усунути опір повітря.

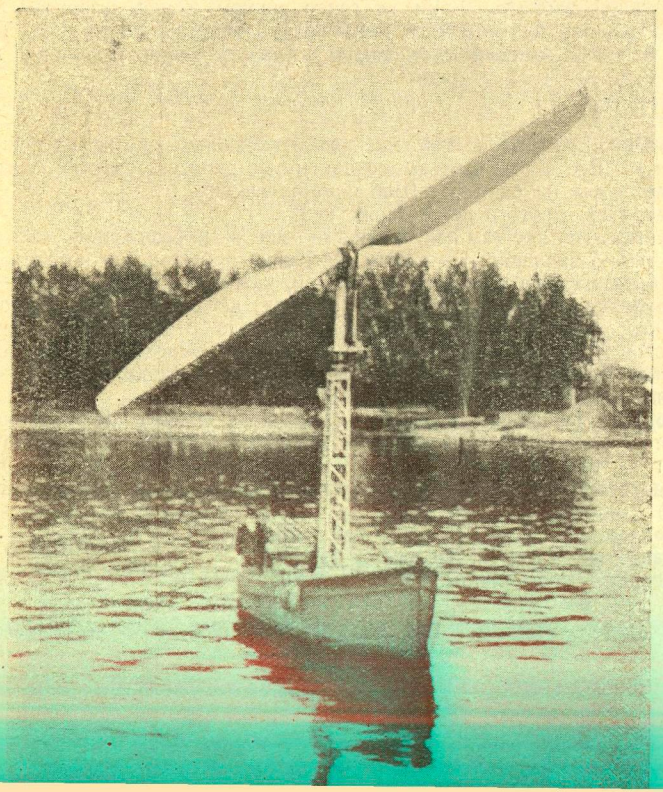

Крім руху по воді Константин задумує використати повітряну т біну для руху по землі. (Мал. 1-ий маленький лабораторний візок, з як Константин робив досвіди). Одначе пропелер, що крутиться спереду ав мобіля чи швидкого потягу, призначений не для руху проти вітру, а на щоб використовуючи силу опору повітря, розвити швидкість руху (Мал. Пропелер приладжений до автомобіля. Турбіна Т, вміщена перед радіятор передає на віс С через зубчате колесо Тг рух, який вона дістає від віт що повстає при їзді.

Щоб переконатися, чи може турбіна збірати енергію, що скрита вітрі, Константин запропонував зробити досвіди на вершині гори Вен За його підрахунками, взявши на увагу працю тільки на протязі 210 віт них дрів на рік і рахуючись з атмосферними умовами на вершині го турбіна діаметром у 30 метрів дасть в середньому за рік 400 кінських с Турбіна в 40 м. — 700 кінських сил, а турбіна в 50 м. — більш 1000 ських сил.

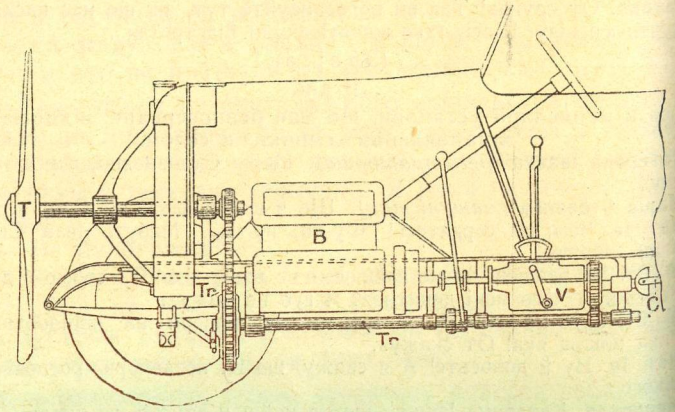

Мал. 2.

Збудувати такі турбіни, на зразок авіяційного пропелера, зо можливо. Одинока перешкода — в сучасному стані електричної промислово

Мал. 3. Аеро-електрик Константина. Динамо G, що витворює получене з турбіною Т. Механізм закритий у рухомій коробці, що крути довкруг свого центру. Система коліщат навертає цілий прилад проти

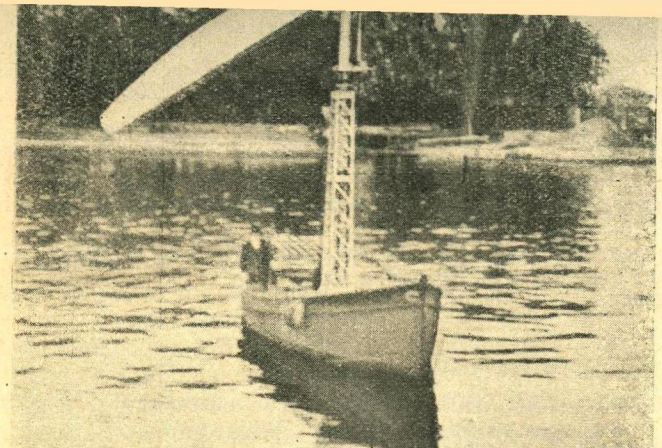

Катер „Буа Розе“.

Грунтуючись на цьому, Константин зробив досвід над катером „Буа Розе“ на ріці Сені.

„Буа Розе“ плавала за вітром і проти вітру, без вітрил, зі швидкістю 2-х метрів на секунду, при вітрі в 7 метрів. Це середня швидкість чотирьох щоглових кораблів, що роблять рейси до Америки.

Турбіна, поставлена на „Буа Розе“, порушувала під натиском вітру за допомогою зубчатих коліс звичайну водяну трубу (винт).

Вигідність такого використання турбіни очевидна. З повітряною турбіною, що вжита замість вітрил, кораблі мають змогу, не рахуючися з вітрами, йти тими-ж шляхами, що й пароходи, при чому екіпаж може складатися тільки з техніків.

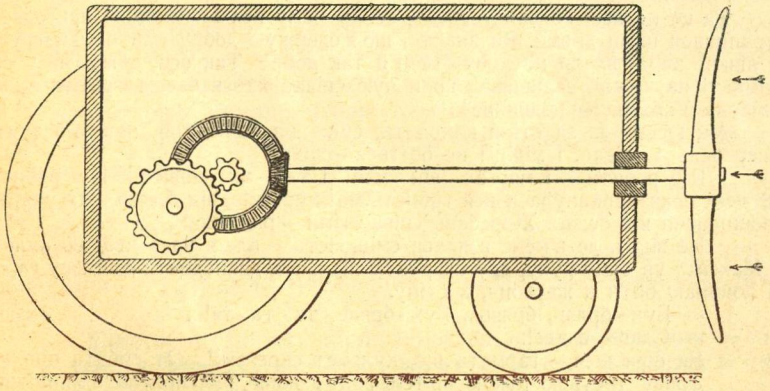

Мал. 1.

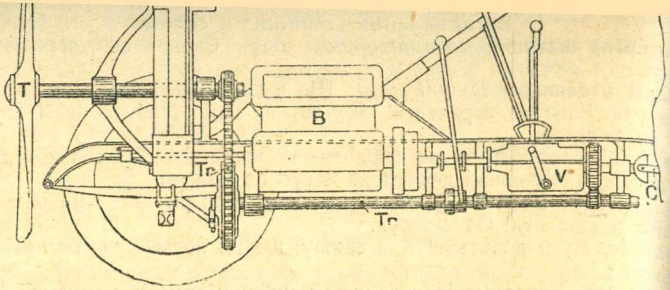

Мал. 2.

Збудувати такі турбіни, на зразок авіяційного пропелера, можливо. Одинока перешкода — в сучасному стані електричної промисл

Мал. 3. Аеро-електрик Константина. Динамо G, що витворю получене з турбіною T. Механізм закритий у рухомій коробці, що кру довкруг свого центру. Система коліщат навертає цілий прилад проти

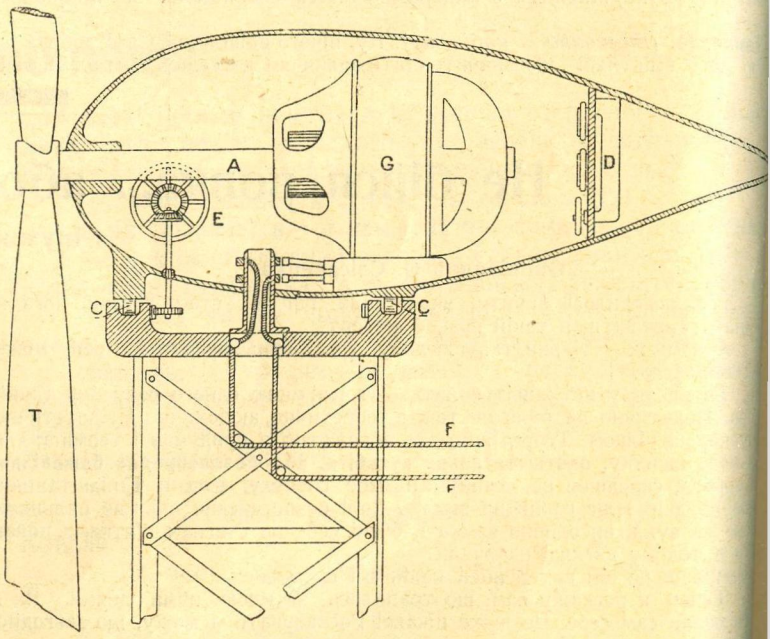

Мал. 3.

Одначе дорогий електричний акумулятор можна замінити п акумуляторами, це б то великими казанами. Батареї таких акуму моглиб постачати заводам енергію в формі пари, при чому кожна діяметром у 40 метрів давала б що року стільки енергії, скільки тон вугілля.

ЗМІНИ КЛІМАТУ.

Починаючи з 30-х років минулого століття природа, безумовно, переживає якусь кризу, якісь великі відхилення від звичайного ходу.

Ми знаємо і про великі повіді за ці роки в Америці і Європі. У нас в СРСР спостерігаємо розлиття Ладозького озера, рівень води в якому і зараз стоїть вище од звичайного, а також повідь в Ленінграді 28-го вересня 24-го року по своїй силі подібна до тієї, що була в 1827—році 19 листопаду. Температура повітря й опади за ці роки теж вийшли із норми.

Пригадаємо сильну спеку в Америці торік влітку, коли там довелося припинити працю по багатьох підприємствах, коли багацько було соняшних ударів серед людей й тварин.

На Північному Заході літо 1924 року відзначалось нижчою температурою і величезною кількістю опадів. Все це підтверджує те, що ми живемо в епоху великих змін природи по всій земній кулі.

Як на ці зміни дивиться наука?

За семидесятих років професор Е. Брюкнер прийшов до такого висновку, що великі зміни підсоння по всій землі бувають пересічно через 35½ років. На протязі цього часу бувають дві епохи, що йдуть на зміну одна другій: холодна—вохка й тепла—суха.

Періодичність в 35½ років буває не завжди, а хитається від 20 до 50 років

Брюкнер доводить, що ці зміни не мають нічого спільного з періодичними плямами, які з'являються на сонці через 11 років. Він вказує, що причини цієї періодичности невідомі.

Професор Боголепов переконався, що кождого століття, три рази в певні роки, бувають сильні посухи, після чого випадають значні опади. Буває і навпаки, що вперед випадають значні опади, а потім наступає посуха.

Це—що до літа. В ці ж роки—в зимку лютують морози з вітрами, після чого буває відлига. В осени можна спостерігти вчасні, а весною пізні приморозки.

Ці кліматичні періоди наступають через кожні 33 роки, але крім них ще спостерігаються 11 річні зміни і короткі періоди в 3-4 роки.

На малюнкові, що прикладується до цього видко, що по Ленінградській губерні (місцевість Путілово) за період часу з 1885 по 1923 рік помітні літні найбільші зміни. Перша була в 1894 році, а друга велика зміна в 1922 році. На тому ж малюнкові помітні і 11 річні і 3-4 річні зміни.

Ми можемо теж сказати, що у нас на Південному Сході бувають посухи примірно в ті ж самі періоди. Найсильніщі голоди, що охоплювали величезні райони були: в 1891—92 році, 1897—98 р. 1906—1907 р. і нарешті 1921 р. Всі вони, звичайно, зв'язані з різкою тимчасовою зміною клімату.

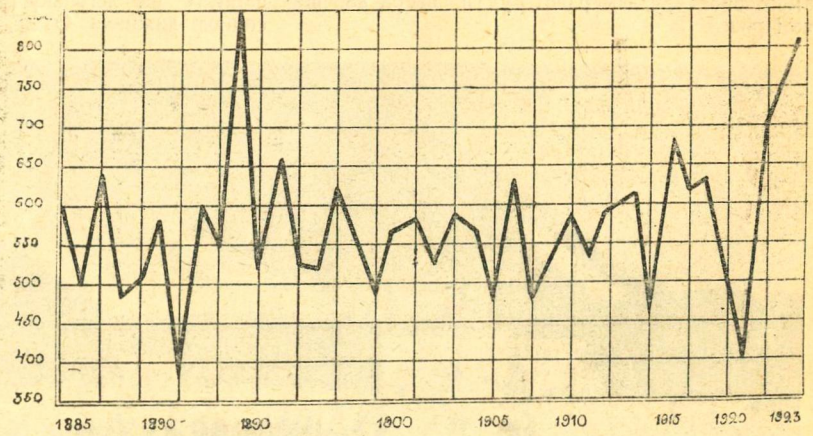

В зв'язку з цими змінами відбувалися і де які більш-менш різкі зміни в світі рослинному й тваринному, а в доісторичну добу відбувалися ж переселення народів, що прагнули знайти ліпші пасовиська для свого скота. Приблизно на ці ж тридцятирічні періоди припадає і збільшена вулканична діяльність на землі.

Ми живемо в середині такого тридцятиріччя двадцятого століття і спостерігаємо черговий максимум зміни клімату, або ж тільки наближаємось до нього.

Б.

ШАХИ та ШАШКИ

За редакцією І. Л. ЯНУШПОЛЬСЬКОГО.

Завдання № 3. О. НЕМО (премійоване).

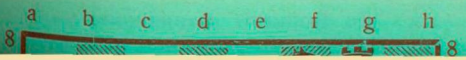

7. Cd3 0—0 8. 0—0 d5 9 ф f3 К g4! 10. h3 К e5 і в чорних становище чудове.

7.		e4 : d5		c6 : d5	11. К	d2—f3	0—0
8.	С	f1—b5+	С	c8—d7	12. С	c1—g5	Т f8—e8
9.	С	b5 : d7+	Ф	d8 : d7	13. Т	f1—c1	c7—c6
10.		0—0	С	f8—e7			

них ще спостер...

На малюнкові, що прикладується до цього видко, що по Ленінградській губерні (місцевість Путілово) за період часу з 1885 по 1923 рік помітні літні найбільші зміни. Перша була в 1894 році, а друга велика ...ни живемо в середині такого тридцятиріччя двадцятого століття і спостерігаємо черговий максимум зміни клімату, або ж тільки наближаємось до нього.

Б.

ШАХИ та ШАШКИ

За редакцією І. Л. ЯНУШПОЛЬСЬКОГО.

Завдання № 3. О. НЕМО (премійоване).

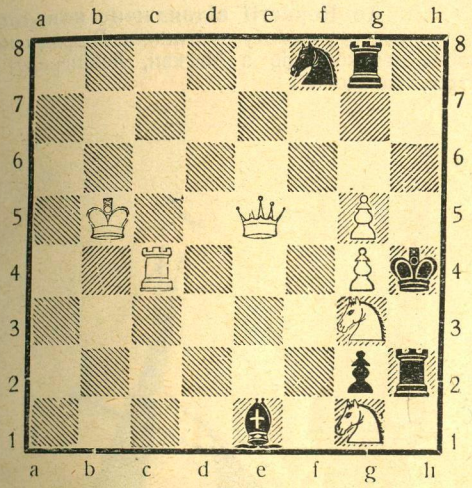

Білі – Кр b5 Фе5 Тс4, Кg1, g3 п. g4, g5 (7).

Чорні—Кр h4 Тg8, h2 Сеl Кf8 п. g2 (6).

Мат за два ходи.

Партія № 3. **Шотланська.**

Грано на міжнародньому турнірі в Теплиці 1922 року.

Білі—С. Тартаковер. Чорні—Г. Вольф

1.	e2—e4		e7—e5	4. К	f3 : d4	К	d8—f6
2. К	g1—f3	К	b8—c6	5. К	d4 : c6		b7 : c6
3.	d2—d4		e5 : d4	6. К	b1—d2		

Рідко вживаний варіянт у шотланській партії; звичайно тут грають b1 – c3 або Сf1—d3.

6. . . . . d7—d5

Цей хід спрощує становище; чорним радимо грати 6 . . . Сс5!

7. Сd3 0—0 8. 0—0 d5 9 ф f3 К g4! 10. h3 К е5 і в чорних становище чудове.

7.	e4 : d5		c6 : d5	11. К	d2 – f3		0—0
8. С	f1—b5+	С	c8—d7	12. С	c1—g5	Т	f8—e8
9. С	b5 : d7+	Ф	d8 : d7	13. Т	f1—c1		c7—c6
10.	0—0	С	f8—e7				

Тепер як і на хід в раніше чорним не можна грати К f6—e4 через 14. Т e4: і білі виграли фігуру.

14. Ф	d1 – d3	Ф	d7—b7	17. С	h4—g3	К	f6—e4
15. К	f3—d4		h7—h6	18. К	d4—f5	С	e7 – f8
16. С	g5—h4		g7 – g5				

Хід 18. . . Ф b7 : b2 хоч і здається небезпечний, але це тільки здається: після 19 К f5 : h6+Крg8—f8 становище чорних краще, ніж те, що вийшло в партії.

19.	b2—b3	Ф	b7—d7	22. Ф	f3 – d3	Т	a8 – e8
20. Ф	d3 – f3	Т	e8—e6	23. Т	e1—e3	С	f8 – c5
21. К	f5 – d4	Т	e6—f6	24. Т	a1—e1	Т	f6 – e6

Цей хід доводить до великих взаємних втрат, але це єдиний спосіб залучити до гри Т f6.

25. К	d4 : e6	С	c5 : e3	28.	h2 : g3	Т	e6 : e3
26. Т	e1 : e3	Т	e8 : e6	29. Ф	d3 : e3	Кр	g8—g7
27.	f2 — f3	К	e4 : g3				

У цьому становищі-нінакомки білі користуючись слабосиллям чорних на ферзевому крилі, шукають для себе виграша.

30. Кр	g1 — f2		f7— f6	32.	a2—a4		h6—h5
31. Ф	e3—c5	Кр	g7— f7	33.	a4 — a5		h5 h4

Цей хід програє партію, а треба б було грати Ф b7!

34.	g3 : h4		g5 : h4	40. Ф	a6 – d3+	Кр	g6 – g7
35. Ф	c5 – d4	Ф	d7—c7	41.	g2 : h3	Ф	g3 : h3+
36.	b3 – b4	Ф	c7 – g3+	42. Кр	f1—e2	Ф	h3—h2+
37. Кр	f2— f1		a7—a6	43. Кр	e2—d1	Ф	h2—g1+
38. Ф	d4—a7+	Кр	f7—g6	44. Кр	d1—d2	Ф	g1— f2+
39. Ф	a7 : a6		h4—h3	45. Кр	d2—c3		c6—c5

Білі заховали свого короля в безпечне місце, і пішак нестримано йде в ферзі. Партія з трохи несподіваним кінцем : чорні вдало дали одсіч усім атакам білих і тільки випадкова втрата пішака „а“ вирішила долю партії на користь білих.

46. Кр	c3 – b2	Ф	f2—h4	49. Кр	b2—a2		c5 – c4
47.	a5 – a6	Ф	h4 : b4+	50. Ф	b3—b7+	Кр	g7—h6
48. Ф	d3 – b3	Ф	b4—d4+	51.	a6—a6	Чорні здались.	

Вирішення задачі Ч. 1. В. Рейхерта, уміщеної в журналі «Всесвіт» Ч. 1.

1. К d5 – f4 Кр g7— f8 (16) 2. К f4—e6 (h5)

1. . . . . Кр g7—h6 2. К e7 — f5.

ФІЗКУЛЬТУРА ТА СПОРТ.

Буерний спорт.

Ковзання не буерах-це одна з найцікавіших форм зимового спорту. Хіба ж не привабно линути з шаленою придкістю по дзеркалу широкого крижаного простору замерзлої бухти, озера або широкої ріки.

На лижах з вітрилом.

Не всім відомо, що вітрову силу можна використати для ковзання на лижах по рівнині.

Досі звичайно за для цього лагодили вітрило, напнуте на легеньку рямку, й ставили його за спиною лижника. Отже, керувати таким вітрилом не зовсім було зручно. А тепер, як видно на малюнку, вживається нового способу: долішня частина вітрила причіплюється до передніх кінців лиж, а горішню частину держить у руках лижник. Керувати вітрилом при цьому далеко простіш.

Розигриш первенства Європи в хокеї.

Сердитий вітер нап'яв вітрило і легенький човник на тоненьких полоззях, ледве торкаючись льоду лине вперед, скоряючись волі керманича, здіймаючи за собою снігову куряву. Аж дух забиває, замерзає обличчя!

Ковзання на буерах дуже поширилося закордо-

Першість Європи в хокеї.

Хроніка спорту.

На Одещині. Де далі все збільшується робо в галузі фізкультури. Організовано 128 гурт Є особливо-сприятливі умови для поступового р витку фізкультури в губерніяльному осередкові в Одесі. За тим що там є гарні зимові поме кання, спорт не припинявся й зимової пори; о сити мають змогу грати навіть у баскет-бол

На весні скінчено буде будову першого Україні трека для велосипедних змагань.

Спілка местран починає будувати ста на березі моря.

В Українському курортному управлінні Харкові за постановою співробітників що по скінченні праці 15 хвилин призначається фізичних вправ. Вправи добрано відповідні умов конторської праці службовців. Це перш випадок на Україні, що заводяться обов'яз вправи в установі.

Із Туреччини надійшло запрошення від дити футбольну команду СРСР до Костян нополю грати зі збірною Туреччини. Кома буде відряджено на весні 1925 року.

Ратянські фізкультурники їдуть до Н вегії. Для участи в змаганнях на коньках бітників у Тамерфорсі, Гельсинфорсі й Хрис яніі до Норвегіі виїздить команда СРСР складі товаришів: Мельникова Якова й Мико Іполітова, Богданова й 1 конькобіжця Ле граду. За проханням норвезької спортсп для участи в змаганні їде й т. Іванов (Моск Сподіваються, що до Всесоюзного змагання первенство у зимовому спорті наші повернут і привезуть з собою закордоних товаришів.

Світова спартакіяда. При Червоному Сп інтерні з'організовано тимчасову оргком міжнародньої спартакіяди під головуван т. Подвойського. Світова спартакіяда буде том—оглядом сил робітників спортивно-гімнаст них спілок всього світу. Термін відкриття спар кіяди буде призначений на квітневому пле Спортінтерну.

До Норвегії відряджено конькобіжців С взяти участь у змаганнях. Відряджено найкра

Розигриш первенства Європи в хокеї.

Сердитий вітер нап'яв вітрило і легенький човник на тоненьких полоззях, ледве торкаючись льоду лине вперед, скоряючись волі керманича, здіймаючи за собою снігову куряву. Аж дух забиває, замерзає обличчя!

Ковзання на буерах дуже поширилося закордоном, у нас же в СРСР воно відоме тільки в Ленінграді, Миколаїві та Ростові, тоб то там, де є широкий крижаний простір.

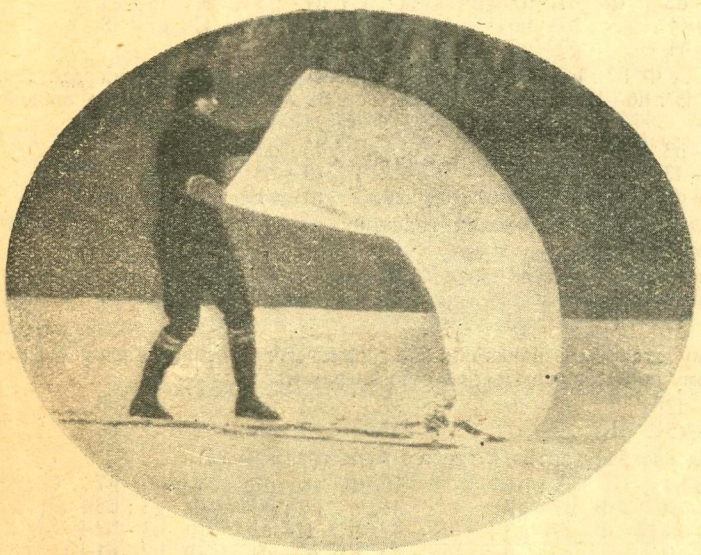

На лижах з вітрилом.

У Ленінграді Губпрофрада, що взагалі звертає пильну увагу на фізкультуру, відродила і цю призабуту було форму спорта. Не щодавно було відкрито буерну станцію і влаштовано змагання з участю 22-х буерів. Найпрудчиш пролинув 5 миль буер «Металіст» (керманич Шейкін) за 16 хвилин 3 сек.; другий «Друкар» (Белов); третій «Чинбар» (Михайлов).

Після змагань було влаштовано ковзання для всіх, що тут були.

не зовсім було зручно. А тепер, як видно на малюнку, вживається нового способу: долішня частина вітрила причіплюється до передніх кінців лиж, а горішню частину держить у руках лижник. Керувати вітрилом при цьому далеко простіш.

Першість Європи в хокеї.

У розиграші першости Європи взяло участь тільки чотирі країни: Чехо-Словаччина, Австрія, Бельгія та Швейцарія. Решта ж не взяла участи за тим чи иншим приклипом, майже зовсім знецікавивши цим змагання. Через теплу погоду, що гальмує цей спорт так само в Європі як і в нас, довелося перенести місце ігр із Праги в Гористу Татру. Наслідки окремих ігр: Чехо-Словаччина — Австрія 3 : 1; Бельгія — Швейцарія 1 : 1; Австрія— Бельгія 2 : 0; Чехо-Словаччина—Швейцарія 1 : 0; Чехо-Словаччина — Бельгия 2 : 2. Кінець-кінцем, на першому місці стала Чехо-Словаччина, вигравши 5 очок. Потім: Австрія — 3, Швейцарія — 2 і Бельгія — 2.

Тоді саме, коли розигрувалась ця „першість", більшість инших Європейських команд взяла за краще продовжувати свої „гастролі" на швейцарських курортах, де з останніх ігр відзначмо перемогу Оксфорду над Сен-Моріцким Хокей-Клубом (3 : 1).

бітників у Тамерфорсі, Гельсинфорсі и Хр
яніі до Норвегії виїздить команда СРС
складі товаришів: Мельникова Якова й Ми
Іполітова, Богданова й 1 конькобіжця Л
граду. За проханням норвезької спортс
для участи в змаганні їде й т. Іванов (Мос
Сподіваються, що до Всесоюзного змаганн
первенство у зимовому спорті наші поверну
і привезуть з собою закордоних товаришів

Світова спартакіяда. При Червоному Сп
інтерні з'організовано тимчасову оргком
міжнародньої спартакіяди під головуван
т. Подвойського. Світова спартакіяда буде
том—оглядом сил робітників спортивно-гімнас
них спілок всього світу. Термін відкриття спа
кіяди буде призначений на квітневому пле
Спортінтерну.

До Норвегії відряджено конькобіжців С
взяти участь у змаганнях. Відряджено найкра
конькобіжців з Москви, Ленінграду, Богоруск
та Тули.

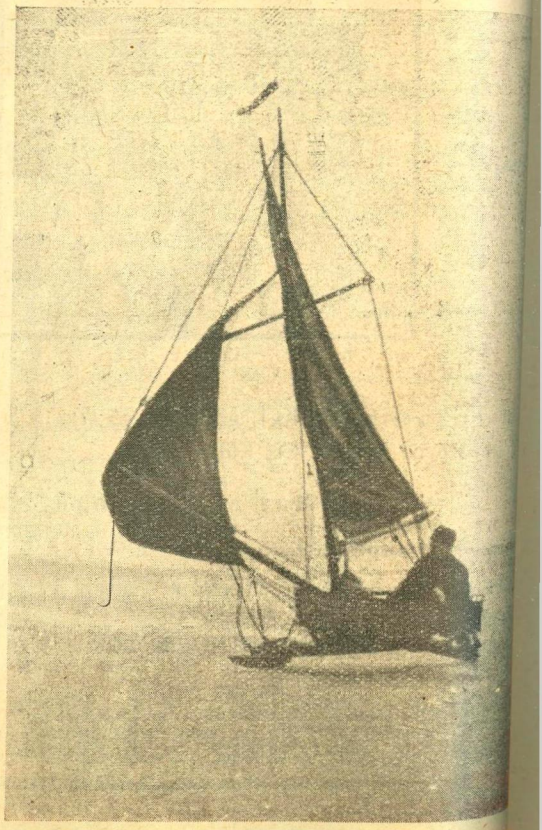

Парусові сани.

Друкарня „Червоний Друк". Зам. ч. 10129.

Видавництво газети «Вісти ВУЦВ

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ

ІЛЮСТРОВАНИЙ ДВОХТИЖНЕВИК

ВСЕСВІТ

за редакц. В. БЛАКИТНОГО.

Адреса РЕДАКЦІЇ:
вул. К. Лібкнехта, № 11,
телефон № 14—73.

ОСОБЛИВУ УВАГУ
буде звернено на ВСЕСВІТНЮ ІЛЮСТРАЦІЮ.

У журналі будуть великі відділи: ЛІТЕРАТУРИ, МАЛЯРСТВА, ТЕАТРАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА, САТИРИ та ГУМОРУ, НАУКИ, ТЕХНИКИ, СПОРТУ, то ЩО

Адреса РЕДАКЦІЇ:
вул. К. Лібкнехта, № 11,
телефон № 14—73.

ОСОБЛИВУ УВАГУ
буде звернено на ВСЕСВІТНЮ ІЛЮСТРАЦІЮ.

У журналі будуть великі відділи: ЛІТЕРАТУРИ, МАЛЯРСТВА, ТЕАТРАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА, САТИРИ та ГУМОРУ, НАУКИ, ТЕХНІКИ, СПОРТУ, то що.

ЗАПРОШЕНІ ДО СПІВРОБІТНИЦТВА:

Тео Авербах, Бахтадзе, (Грузія), Д. Бузько, Бажан, Біла-Криниця, К. Богуславський, С. Божко (Кам'янець), Л. Болобан, проф. А. І. Белецький, Остап Вишня, І. Врона, Вериківський, Ванін, С. Вагранська, П. Ванченко, П. Голота, М. Горбань, Городовенко, Б. Глаголін, М. Ган (Нью-Йорк), Цішка Гартни (Білорусь), І. Дніпровський, О. Довженко (Сашко), В. Радиш, О. Дорошкевич, М. Доленго, В. Десняк, О. Досвітній, С. Драгоманів, Шалва-Дадіані (Грузія), Г. Епік, Елева, К. Зелінський (Москва), М. Йогансен, В. Іволгин, М. Ірчан (Вініпег), О. Копиленко, Г. Коцюба, І. Кириленко, проф. Б. Братко, П. Козицький, О. Корж, Б. Колос, Кручінін, Куліш (Одеса), Л. Ковалів (Київ), Ів. Кулик (Канада), Л. Курбас (Одеса), В. Коряк, Н. Калюжний (Прага), Евг. Касяненко (Берлін), М. Любченко, В. Лазурський, А. Любченко, М. Лебідь (Катеринослав), П. Лісовий, Б. Лопатинський, М. Лейтес, Ю. Масютин, В. Меллер, Юр. Меженко, І. Микитенко, Миколюк, М. Майський, Мандельберг, Я. Мамонтів, Н. Мірза-Авакьянц, К. Німчинов, Валер Проноза, П. Панч, Л. Предславич (Одеса), В. Поліщук, С. Пилипенко, М. Панченко, А. Приходько (Прага), С. Радугин, В. Сосюра, М. Семенко, О. Слісаренко, І. Сенченко, В. Седлер, О. Соколовський (Київ), Ф. Соболь, Ю. Смоліч, П. Тичина, Микола Терещенко, Марк Терещенко, проф. І. Туркельтауб, Б. Ткаченко, Ф. Таран, М. Тарновський (Нью-Йорк), Ізм. Уразов, А. Уразова, П. Усенко, В. Фомицький (Москва), Футорянський, М. Хвильовий, Х. Холодний, М. Христовий, Б. Червоний, Г. Шкурупій, С. Щупак, Ів. Шевченко (Севастополь), Й. Шевченко, В. Ярошенко, М. Якович, М. Яворський, М. Яловий, Ю. Якубський, Сандро Еулі (Грузія), фотограф А. П. Плахтій.

ПЕРЕДПЛАТА:
на місяць . . . . . 60 к.
поодиноке число. 30 к.

Гроші і передплату слати по адресі:
Видавництво газ. „ВІСТИ ВУЦВК"
Харків, вул. К. Лібкнехта, 11.